

המאבק על
צביונה התרבותית של ירושלים

שלמה חסן

מכון פלורסה ייימר למחקרים מדיניים

מכון פלורסהיימר למחקרים מדיניות

**המאבק על צביונה התרבותי של ירושלים
הסדרים תסורייטים ולקחים**

שלמה חסן

ירושלים, אוגוסט 1996

THE FLOERSHEIMER INSTITUTE FOR POLICY STUDIES

THE CULTURAL STRUGGLE OVER JERUSALEM

Accommodations, Scenarios and Lessons

הדברים המובאים בפרסום הם על דעת המחבר בלבד

עריכה לשונית: אילנה טוראל
עורכת אחראית: שונמיה קרין
חכנה לדפוס: סילבינה פיטסני
חרטפה: דפוס אחוה בעיימן

© 1996, מכון פוליטיימר למחקרים מדיניות בעיימן
רחוב דיסקין 7א, ירושלים 90440. טל 02-5666243 פקס: 02-5666252

ISSN 0792-6251

על המחבר

צוות מחקר הפעיל במטגרת המכון פלורסהיימר למחקרים מדיניות בודק את היחסים בין דת למدينة ברמה הארצית ובין דת וחברה ברמה העירונית. המחקר ברמה הארצית מבירר סוגיות הקשורות במחולקות בעשאים של זהות יהודית, דינאי-אישות, פלורליות דתית ובהסדרים שטצטו לאורך זמן בתזומות אלה. המחקר ברמה העירונית, שבמרכזו ירושלים ובני ברק, עוסק במאבקים על אוריינטציות מגוירות, על כללו החתנחות ברשות הציבור ועל השליטה במערכת הפוליטית. חיבור זה הוא חלק מספר העתיד לחת הפרנס בקרוב ושענינו המאבקים בו חרדים לחילוניים על דמותה התרבותית של ירושלים. החיבור מסכם את הקונפליקטים המרכזים בין חילוניים לחרדים, את ההסדרים שנובשו ומתווה מספר תסריטים בנוגע ליחסים בעתיד בין חילוניים לחדים בעור.

על המחבר

פרופ' שלמה חסן הוא חוקר במכון פלורסהיימר, ראש המכון ללימודיים עירוניים ואזרוריים ומרצה במחלקה לאוגרפיה באוניברסיטה העברית בירושלים.

על המכון פלורסהיימר למחקרים מדיניות

בשנים האחרונות גוברת בישראל המודעתה בדבר חשיבותו של מחקר המכון לשינויים של מדיניות. ד"ר סטיבן הי פלורסהיימר יוזם את יסודות של המכון שיתרכז בסוגיות-מדיניות ארוכות טווח. מטרתו הבסיסית של המכון היא לחקור תהליכי יסודיים שייעסיקו את קובעי המדיניות בעתיד, לנתח את המגמות וההשלכות ארוכות הטווח של תהליכים אלה ולהציג לקובעי המדיניות חלופות של מדיניות ואסטרטגיה.

חברי הוועד המנהל של המכון הם: ד"ר סטיבן הי פלורסהיימר (יו"ר), עו"ד י"ע עמיהוד בן-פורת (סגן יו"ר), מר זיו ברודט, מנכ"ל משרד האוצר ומר הייש גודמן, השורק הראשי של ה"גירושים ריפרט". מנהל המכון הוא פרופ' עמירם גונן, מן המחלקה לאוגרפיה באוניברסיטה העברית בירושלים.

דברי תודה

תודהתי נטונה לעמירים גונן, יוסף שלחוב ובנימין ניברגן על העזרותיהם המועילות
לتحיבור זה.

תוכן העניינים

9	מבוא: חרדים וחילוניים ועיצוב דמותה העיר
10	ירושלים בין חילוניים לחרדים
12	הكونפליקטים
13	אורח חיים המאפשר רכ-גוניות תרבותית בשכונות המגורים
13	לעומת אורח חיים המשלב חד-גוניות תרבותית
13	חופש הפרט להשתתף בפעילויות תרבות וbijouter שבת ובמועד לעומת
14	קיים מצוות שבת ומועד
14	חופש הפרט לבחור את אורות חייו ללא כפיה מבחו' לעומת צוות
14	לורמות של צניעות וכפיקוח על יחסם בין המינים
15	חופש המדע לעומת שמירה על כללי ההלכה
15	פלורליزم לעומת מונוליטיות בהגדלת זהות היהודית
15	שווון לעומת אפליה
15	קיופח בהקצת משאבים לעומת תביעה לתקן אפליה
16	האסטרטגיות
16	האסטרטניה האנוגרפיה של התפשטות החרדים וڌיקת החילוניים
17	יצירת קואליציות ותשגת שליטה על עמדות כוח ציבוריות
17	ועל משאבים ציבוריים.
17	עתירות לבג"ץ
18	זומות חקיקה או סיכול זומות חקיקה
19	חינוך והסברת
19	פעילות חוץ פרלמנטרית
20	פעילות בלתי חוקית
20	פיתוח שירותים חלופיים
21	תוצאות ולסדרים
21	שינויי ההרכב הדמוגרפי של אורי המגורים : דחיקה של החילוניים
21	והסתגרות החרדים
22	אוטונומיה וניהול עצמי לאוכלסיה החרדית
22	שינויים בסטטוס קוו באזורי מוגדרים
23	שינויים בסטטוס קוו בשירותים מוגדרים
23	תיקו' קיופח באמצעות חלוקה מחדש של משאבים
23	התטריטיטים
24	הגונינה חרדי
28	אוטונומיה מוניציפלית : שתים או שלוש תתי-עיריות
31	הנהגת שלטון מרכזי ישיר
32	שיבת של החילוניים לשולטן לתקופה קצרה

33

הכמוניה חילונית ארוכות מועד

36

לקראת אמנה בין חילוניים לחרדים

40

ביבליוגרפיה

מבוא: חרדים וחילוניים ועיצוב דמותה העיר

תשומת לב רבה הוקדשה במחקר ובכתיבה הפלטאליציסטית למאבקים בין תפיסות החילוניים לתפיסות החרדים בתהומות מרכזיות של החיים הציבוריים, כמו: מיהו יהודי, תהליכי גירוש, נישואין ונירושן, שימור הסטטוס קוו בענייני דת והחקיקה לעקיפת בכי. במרכז הדיון עמדה שאלת הזיקה בין דת למدينة, ואילו הזיקה בין דת לחברה, ככלור הזיקה בין עקרונות הדת לדפוסי ההתנהגות בחיי היום-יום של קבוצות אוכלוסייה שותפות החיים בעיר ולהשפעת עקרונות אלה על אופי המרחב הציבורי, נותרה בשולטים. הסיבה להתייחסות המועטה לשאלות דת ותרבות מקורה במורכבות החיים החברתיים הציבוריים. קשה לקבע ברוק את ופסי ההתנהגות היום-יומיים במרחב הציבורי, ככלור לא ניתן להסדרו באמצעות החוק את תחומי ההתערעות הפטוגרפיים של אזורי המגורי של חרדים וחילוניים, לעצב את דגמי הבילוי של תושבי העיר בשבת ובמועד ברוחבי העיר, להთווות את אופי הלבוש ולקבוע את דגמי ההתנהגות ואת יחסיו הנומלין בין חרדים וחילוניים במרחב העירוני. תחומים אלה נותרו מחוץ לקביעתו של המשפט. הם-משמעותם השתנות מעתה של השקנות שלם, טרמות וועלמים ודפוסי פעילות. זהו תחום פרוץ שכלי שניינו בו, כגון התרחבות אזורי מגורי של חרדים או שינוי בהרגלי בילוי של אוכלוסייה חילונית, עשוי לחולל מאבקים בין חילוניים לחרדים. ההתערעות בתהומותים אלה הן תוצאה של מאבקים בין שתי האוכלוסיות, מאבקים המסתתרים בחתננות צד אחד על الآخر או בהסדרים הננתונים אף הם לשינויים. המאבקים וההכרעות וההסדרים שבתקופותיהם מוצבים במידה רבה את דמותו של המרחב הציבורי העירוני.

השאלה העומדת במרכזו של חיבור זה היא למי תהיה ירושלים. האם תהיה זו עיר חתログנית, שחילוניים וחרדים חיים בה במשותף תוך הפגנת סובלנות והתחשבות הדידית, או שתהיה זאת עיר מונוליטית, שבבה תרבויות אחת, התרבות החרדית, שלטת בכופה? האם بعد שנים או שלושים שנה יהיו עדין חילוניים בעיר, או שעתידה ירושלים לבלט בעקבות בני ברק ולהפוך לעיר חרדית המגולמת מההוויה הישראליות המודרנית? שאלה נוספת נספת היא מה יש לעשות על מנת להבטיח את צבינה הפלורליסטי של העיר לטוח הארץ.

סוגיות דמותה של ירושלים ועתיד היהיסים בין חרדים לחילוניים עולה מדי פעמי על סדר היום הציבורי בעקבות אירועים מקומיים. המאבק על כביש רמות בשנות השבעים, המאבק על סגירת רחוב בר אילן בשנות התשעים, הקצאות מוסדות חינוך לחרדים ולחילוניים בשכונות רמות, פתיחת בתים קולנוע וمسעדות בשבת ובמועד, מאבקים על חפירות ארכיאולוגיות וכניות החרדים לשכונות הבוכרים ומקור ברק בראשית שנות השמונים. אולי עם שוק הסערה נפק הדיוון היהודי בנושא והוא שב ומתרור במאבק הבא. עד היום לא התקיים דיון ממצה על אופיה התרבותי של ירושלים ועל עתיד היהיסים בין חרדים לחילוניים בעיר, וזהי בדיקת מטרת החיבור.

בכוונתי להציג באמצעות תסריטים מספר כמה אפשרויות של יחסים בין חילוניים לחרדים בעtid. פיתחת את התסריטים על בסיס הנסיבות שגורכו במהלך לימוד מפורט של המאבקים ושל ההסדרים בין חילוניים לחרדים בשלושים השנים האחרונות. בדקתי את המאבקים ואת ההסדרים בשלושה תחומיים של המרחב הציבורי בירושלים: תחום המגוריים (דירות, מוסדות תרבות ומוסדות מינהל בתוך שכנות המגורים), תחום המרחב הציבורי הכל-עירוני (droits, בתים עירוניים, מוסדות ציבוריים, חוות ארכיאולוגיות) ותחום הפליטי מוניציפלי (חלוקת הכוח ברשות המקומית).¹

החלק הראשון של החיבור מתאר את הקונפליקטים בין חרדים לחילוניים כפי שבאו לידי ביטוי במאבקים השונים, את האסטרטגיות שבהן השתמשו שני הצדדים ואת ההסדרים שנובשו. החלק השני מציג חמייה תסריטים שעוניים הייחודיים בין שתי האוכלוסיות וצביונה התרבותי של העיר בעtid. החלק השלישי מעלה מספר הציעות אופרטיביות לשמרות אופיה הפלורליסטית של העיר.

ירושלים בין חילוניים לחרדים

ירושלים היא מרכז של אוכלוסייה חילונית. מאז סוף המאה ה-19, בז' בבד עם ההתישבות הציונית בארץ ישראל, הנήגנה האוכלוסייה החילונית תהליכיים של שינוי תרבותי וחברתי בעיר. האופי החילוני התבטא בהקמת שכונות מודרניות כמו רתבה ובית הכרם, בחדש השפה העברית על ידי אליעזר בן יהודה, בהקמת האוניברסיטה העברית ובפיתוח מוסדות חינוך ותרבות מודרניים. עם הקמת המדינה נעשה נאמץ נזקק בעיר תכנים לאומיים בעלי גזע מודרני וחילוני כחלופה לתקנים הלאומים המסורתיים שנוטרו בעיר העתיקה. במסגרת זו פותחה ירושלים כמרכז של האיקונוגרפיה הלאומית, בה מוצאים "ירד ושם", בית הקברות הצבאי ובית הקברות הלאומי שהבר הרצל, בנין הכנסת, משרדי הממשלה וቤת המשפט העליון. כמו כן פעלים בעיר מוסדות מחקר, תיאטרות, מוזיאונים, ספריות, בתים קפה ופאבים הקשורים בטבורם להוויה המודרנית החילונית.

ירושלים היא גם מרכז של יהדות חרדית. בלהה שוכנים מוסדות דת מרכזיים, חצרות רבניים וישיבות מרכזיות. בעיר מצוות שכונות חרדיות ותיקות, דוגמת מאה שערים ובתי אונגרין, ומסביב לשכונות אלה התפתחו מרכזים שירותים ומסחר בעלי צבעון חרדי. לאזורים אלה אופי מיוחד הניכר במוסדות החינוך, בבתי התפילה,

¹ יהוח מפורט שי' המאבקים וההסדרים בתרומות איך עוזר להתרשם בקרוב בפער לפי תחיה ירושלים חפאנק על צביוונה התרבותי של העיר, הוצאה מכון פלורטהייד למחקר מדיניות.

באופי החניות ובתי העסק המקומיים, בלבוש התושבים, בכלל התתנהגות שבין המינים ובסגירה של כמאותיים וחמיישים כבישים בשבותות ובמועד.

המאבק בין שני האוכלוסיות על אופי העיר איש חדש, והוא לא מתייחס לדבר גלגול של מאבק ותיק שהחל בסוף המאה הקודמת בין היישוב המסורי, היישוב הישן, לבין היישוב המודרני, היישוב החדש. אומר הרב צבי ויינמן, דוברם של החוגים הקשורים בעדה החרדית: "אנחנו ריאלייטים, אנחנו לא מדברים על שליטה בארץ כולה, אבל ירושלים מגיעה לנו. אנחנו, היישוב הישן, היינו פה כשבאו לאכאן הציונים. הם הפלשים, לא אנחנו. וגם לי מגיע הפינה ('יהוונקעלח') שלי. הפינה שלי היא ירושלים!... כבר היום תודתיים חם למעלה מ-50 אחוזים מתושבי העיר בגל הרומי הטבאי, אם אפילו החלוניים לא יעזבו את ירושלים נגי' עד כמה שנים ל-80 אחוזים, וכי שתי בעיר הזאת, הוא גם ישולט בה" ("יחארץ", 28.11.1987). במאבק בין חילוניים לחודים כיבום, כפי שתוען ויינמן, מסתמן ניצחון של היישוב הישן על היישוב החדש, והחדרים בתוקף ריבויים הטבעי עתידיים לשולט בירושלים.

תחושת הניצחון של החדרים המוקדנת על ידי ויינמן עומדת בניגוד גמור לתחושים ששררו בקרב החדרים בימי הראשונים של המדינה. בשנים אלה התאפיינה האוכלוסייה החרדית בתחום של מצור (פרידמן, 1991). הרבנים ניסו לשകם את הקהילות שחרבו בזמן השואה והקדיםו את עיקר מעיניהם לקיבוץ הקהילה, לאספקת מקומות דירות, להקמת מוסדות ולליקוד השירות. המיקום בתוך יישובים המסתפחים במחירות ונשלטים על ידי חילוניים, ובכלל זה ירושלים, יצר בקרב בני הקהילה תחושה של איום ומזיקה. האוּם הגדול נשקף מהאובי הציוני ומהחיכים החילוניים שבמרחב הקרוב.

הקהילה החרדית רואה עציון חילוני של העיר אוּם על קיומה, אוּם המשכן אותה ומאים על אורח חייה. ההשפעת של אורח החיים המודרני נטאפות כמאיימות על מרחב הקהילה שחיה תחתיה החרדית מנשה לעצב עצמה. لكن מנטה האוכלוסייה החרדית לבנות חומה וגדירות ולסייע את השפעת התרבות המודרנית. אולם מצד אחר האוכלוסייה החרדית זוכה לעיר: היא זוקחת לשוק עבודה, למיסים, לשירותים ולמוסרים. התוצאה היא יחס דו-ערכי כלפי העיר: ביקורת והסתגורות לצד הצורך לחימצא בקרבת העיר וליהנות משירותיה. המתח מתורגם למאבק מתמיד נגד התברחה החילונית, שביטויו הם בתחום התרבות והמרחב הציבורי. (שלחוב, 1988; 1991).

הגידול הדמוגרפי של האוכלוסייה החרדית וההפשטה הטריטוריאלית לעבר האזוריים שבמערב העיר סייע בהדרגה את אופי היישומים בין חילוניים לחדרים בירושלים. מבחינה אוגרפית נוצרה מפה חדשה שבמרקזה עיר הולכת ונחלקת בין חדרים לחילוניים. לאזוריים החדרים שבעטן העיר אוּם מיוחד משלhum הניכר בהסתగות חברותית, באוכלוסייה והומוגנית מבחינות מחויבותה לדת, ברכיו של מוסדות דת ושירותים מיועדים לאוכלוסייה החרדית בלבד, באופן לבוש ובדגמי התנהגות יהודים. האוּם החradi אינו רק מקום מגורי, אלא גם מסגרת בעלת

זהות פוליטית ותרבותית. מבחינה תפקודית מתאפיין האזרע בתפקידים ברורים בתחום הלימוד, התעסוקה, הצריכה והפעילות הארגונית. מבחינה פוליטית-תרבותית תוחם האזרע החרדית את גבולותיה של תרבויות, ומכאן גם את המורו והאטור מבחן דפסי החתנותות בתחום האנוגרפיים של התרבות החרדית. בגבולות אלה ניתן לנטז נטיות להתנהגות אחת ונשלת הלגיטימציה של התנהגות אחרת. لكن התפשטות האוכלוסייה החרדית לאזורים המאכלסים באוכלוסייה חילונית אינה רק שינוי מקום מגורים של פרטיהם, אלא גם הרחבת תחומי האנוגרפיים של תרבויות אחת וڌיקתה של תרבויות אחרת. על רקע זה הפכו אזרעי הספר ואזרעי המעבר שביהם נפשות שתי האוכלוסיות לאזרעי מאבק על אופיו התרבותות העירונית.

mdi פעם מנסים החרדים לחרוג מאזוריו הספר ולהעביר את העימות לטריוטוריות מרוחקות יותר. הדוגמה הבולטת היא ניסיונות של החרדים בשלבי שנות השמוניים למינוע את פעילותם של בני קולנוע בשבת במרכז העיר. דוגמאות אחרות הקשורות בניסיון למנוע את פתיחת האיצטדיון, למנוע חפירות ארכיאולוגיות, למנוע פרסום בלבתי צניע על שלטיו חוצות. בשנים האחרונות העדיפו החרדים להתכנס בתוך אזוריהם וויתרו על המאבק באזורי המרוחקים ממקום מושבם. עם זאת, התהדר המאבק באזרעי המגע בין חילוניים לחרדים, במיוחד בשכונות רמות וברוחוב בר אילן, שהוא אזור מעבר. התהכנותות של החרדים בתוך אזור מגוריהם אין בה כדי להרגיע את הציבור החילוני בשל חרבוי הדמונרפי שלהם. האוכלוסייה החרדית מנתה ב-1996 כ-30 אחוזים מכלל האוכלוסייה היהודית בירושלים, והיא עתידה להניע על פי התחזיות לכ-40 אחוזים מכלל האוכלוסייה היהודית בירושלים בשנת 2010. משמעות הדבר היא כי חלק גדול מירושלים עתיד להפוך בעתיד חלא רוחק לאזרע ספר שבו עניות שתי האוכלוסיות זו בזו.

מה יהיה טוב הייחסים בין חילוניים לחרדים בעיר בשנים הקרובות עיון בكونפליקטים שהתרחשו עד עתה בין שתי הקבוצות סביב המרחב הציבורי וב hasilם שגובשו יכול לתמוך להברחת סוגיה זו.

הكونפליקטים

המאבק המרכזי בין הילוניים לחרדים בעיר הוא על אורת חיים במרחב הציבורי ועל החרירות של כל קבוצה לחיות לפי ערכיה. אלא שכואן קיימת אסימטריה במשמעות של התביעה "להיות לפי אורת חייה". הילוניים שואפים לקיים אורת חיים חופשי בטוריוטריה שלהם המושתת על חירות הפרט בתהום המczfon, החיטוי והטעורבות בחיים הפליטיים. החרדים, לעומתם, שואפים לפחות על כללי התנהגות של הפרט בטוריוטריה שלהם וגם להפעיל פיקוח וביקורת על התנהגות הפרט במורב שמחוץ לטריוטריה החרדית. התוצאה היא שורה של קונפליקטים בין

חילוניים לחרדים על כללי החתונות במרחב העירוני וברשות הציבור. קונפליקטים אלה מוצגים להלן.

אורח חיים המאפשר רב-גנויות תרבותית בשכונות המגורים לעומת אורח חיים המשליכת חד-גנויות תרבותית

אחד המאבקים המרכזים בין חילוניים לחרדים הוא המאבק על אורח החיים בשכונות המגורים. במקור ברוך, בשכונות הבוכרים, בהר נוף וברמות אלון רצוי החילוניים להמשיך ולקיים את בית הספר, המודרניים והחרוציים החברתיים שפעלו במקום לפני בניית החדרים. החדרים, לעומת זאת, שינו את אופי מוסדות החינוך, התרבויות והחברה בשכונות והשתלטו על מוקדי הכוח הקיימים: מתנ"ס, ועדת הינוי של/Shikom/ שכונות או המינימל החקלאי. לצד המאבק בטישור התרבותי והפוליטי התנהל מאבק, לעיתים אלים, על המשך הנוכחות של החילוניים בשכונות, והופעלו עליהם לחיצים לעוזב את השכונה. החתוגשות המקיפה כיור מתחוללת בימים אלה בשכונות רמות אלון, והיא משתקפת בנטיה של החילוניים להגן על אזורם מגורייהם מפני חזרה של חרדים. ברצונו של חילוניים למנוע הקצת מוסדות לחרדים בסביבתם ובמאבק על השילוח במינימל החקלאי.

כל המאבקים בשכונות המגורים מתאפיינים בחוסר סימטריה ביחסים בין שתי הקבוצות. החילוניים נטסים לקבל את החדרים ואת אורח החיים, ואילו החדרים שוללים את אורח החיים החקלאי ורואים בו איום על תרבותם. התוצאה היא מאבק תסר פרשנות מצד החדרים שבسوפו נאלצים החילוניים ליותר על מוסדותיהם ולעוזב את בתיהם. לאחרונה הפיקו החילוניים לקחים והחלו לחייאק באופן נחרץ יותר על אזור מגורייהם. המאבק מתבטא בניסיון למנוע הקמת שכנות חרדיות בסמיכות לשכונות חילוניות ובניסיון למנוע הקצת מוסדות חינוך לחרדים בלב שכנות חילוניות (רמות וקרית יובל).

חופש הפרט להשתתף בפעילויות תרבות וביידור בשבת ובמועד לעומת קיום מצוות שבת ומועד

האוכלוסייה החילונית רואה בנסעה בשבת ובפטירתה בתים עיונים ובידור בשבת חלק מהותי מזכויות האזרח ומוחש התרבות בעיר. האוכלוסייה החרדית רואה בפעילויות אלה חילול שבת שיש למנוע. המאבק בין שני הצדדים בירושלים החל בשנות החמישים עם ניסיונות של החדרים לסגור את צומת הרחובות שטראות ורחובות, המוכר ככיכר השבת. בשנים הבאות נסגרו כמאתים וחמשים רחובות בשכונות חרדיות ללא מאבקים מיוחדים. המאבקים התעדورو שעה שהחרדים ניסו לסגור רחובות ראשיים שבתוכם נסעים חילוניים. מוקד המאבק כיום הוא ורחוב בר אילן המחבר בין השכונות החילוניות שבצפונו מזרחה העיר לבין היציאה המערבית

מהעיר, ושבר בדרכו לבב אזור חרדי. העימות בין חופש התרבות והמצפון לבין קיום מצוות שבת ומועד התהדר בתקבוצות פתיחותם של אתרי בילוי ובידור בעיר. בתגובה לפתיחות בתים קולנוע בערבי שבתיו שנות השמוניות ייאו החרדים להפגנות עיקם במרכז העיר. מולם התיצבו נציגי קבוצות חילוניות שצדדו בחופש תרבות ומצפון. כוונתה של עיריית ירושלים להחזר את המצב לתקומותיו ולקיים את הסטטוס quo העירוני והשמה לאל בעקבות פסיקתה של השופטת איילה פרוקציה. השופטת, שכיסתה את החלטתה על חופש הדת וזכויות האזרח בישראל, קבעה כי אין להגביל את חופש התרבות והמצפון על ידי שימוש בחוק עירוני האוסר פתיחות בתים עירוניים בשבת. עד הויספה השופטת כי חופש המצפון אכן מוגבל לחופש המוחשנה בלבד, והוא כולל גם הנשימת צווי המצפון על ידי נטילת חלק בעילות, כגון פעילות תרבותית בתיאטרונות ובבתי הקולנוע בערבי שבת. פסק הדין סייג את התערבות הרשות המקומית בתחום התרבות, והציג להפעיל את הסמכות בדרכ שתשחרש באינטראסים של החילוניים והחרדים. וכך מונע דאגה לסדר הציבורי ולהזים תקינים של קבוצות אוכלוסייה שונות בעיר תאה העירייה רשאית, לפי דברי השופטת פרוקציה, לאסורה הקורתת סרטים בשבת באזור חרדי או במקום הצמוד אליו.

חופש הפרט לבחור את אורחות חייו ללא כפיה מבחוץ לעומת ציאות לנורמות של צניעות ופיקוח על יחסים בין המינים

האוכולוסייה החילונית (לא בהכרח כולה) רואת בחירות להחלבש כרצונה, בהמעלה של בתים עטק כמו מסעדות לא כשרות וחניות מין, בהפצת ספרות פורנוגרפיה ובפרסום שלטי חוצות מפתים חלק מהחופש התרבות. החרדים רואים בכך מעשה פריצות. החרדים התNELלו לנשים שעברו בסטוק לאורי מגוריים בלבד שנטפס על ידם כבלתי צנוע. בתגובה לפריטם חוצות של חברת "פוסטර מדיה", שנטפס על ידי חוגים חרדיים כבלתי צנע, פקד נל של הצאות את תcheinות האוטובוסים שהוזכטו בהן הפרסומות. החברה העדיפה להגוע להසכם עם החוגים החרדים ולמתן את אופי הפרסום בירושלים. החרדים פעל גם נגד חניות שמכרו אביזרי מין ונגד חניות שמכרו עיתונות פורנוגרפיה. הפעולות הגיעה לשיאה עם השלבת רימון ורסס על חנות לאביזרי מין במרכזו כלל.

חופש המדע לעומת שמירה על כללי ההלכה

ארקיאולוגים וחוקרים את עברו של העם ואת תרבותו באמצעות חפירות, כולל חפירות הצלחה באתר קבורה. החרדים רואים בעילות זו משום חילול כבוד המת, דבר המשווה בחומרתו לפגיעה בגוויל תורה. המאבק בין שני הצדדים הוא ממושך, וראשיתו עד התקופת המנדט. המאבק שב והתחדש בכל עוזו בחפירות

בעיר דוד בשנת 1981, ושב ועלה מАЗ במקומות רבים בירושלים. המקרים שזכו לכותרות היו צומת הגבעה הצלפתית ולאחרונה כביש מס' 4.

פלורליזם לעומת מונוליטיות בהגדרת הדתות היהודית

חורים הרפורמי והזרם הקונסרבטיבי שואפים להגדיל את הפלורליזם בתחום חי הדת באמצעות הקמת בתיה נכסת ובתי קברות שיישרתו את הקהילות של הרפורמים והקונסרבטיבים. זהו חלק ממאבק גדול ומקייף יותר של פיו הווות והיהודים - כפי שהוא באח לידי ביטוי בלימוד התורה, בשמרות מצוות ובגיאור - אינה נחלגה הבלתיוות של הדתות האורתודוקסיות. המאבק המרכזי בתחום זה מתמקד בהכרה בגיאור רפורמי וקונסרבטיבי וב הכרה בינויו שפערכו על ידי רבנים של זרים אלה. הביטוי האורבני של התנגדות זו הוא הניסיון למנוע הקצת שטחים לבתי קברות למונאים עם קהילות אלה. את המאבק המרכז בתחום נוהלה העמומה "מנוחה נכונה" שפעלה לעורר את המונופול של הממסד האורתודוקסי בתחום שירותי הקבורה באמצעות ייצור קבורה חלופית. ערער על המונופול האורתודוקסי בתחום הקבורה נטפס כהקדמה לעורר על חנונופול האורתודוקסי בתחום הנישואין והגירוש.

שוויון לעומת אפליה

נשים הנמנגות עם זרים דתיים שונים ורבנים קונסרבטיביים ורפורמים תבעו השוואה של מעמדם בתחום שירות הדת לזרים האורתודוקסי. התביעה התמקדה בעיקר בדרישה לייצוג במחצאות הדתיות. המאבק לייצוג במחצאות הדתיות מתקשר למאבק בין פלורליזם למונוליטיות והוא מכוון לעורר את השליטה הבלתיוות שיש לחוגים החרדים והאורתודוקסים במחצאות הדתיות.

קייפות בהקצת משאבי לעומת תביעת תיקון אפליה

במשך תקופה ארוכה טעו החרדים כי השלטון העירוני התעלם מצריכיהם וקיופתם בהקצת משאבי. עם כניסה של אולמרט לתפקיד ראש העיר השתנה המצב, והחרדים זכו לעדות כוח רבות ברשות המאפשרות לחם לחלוש על משאבי רבים. אף שנציגי הרשויות הדתיות והחרדים מוחווים כשליש מחברי המועצה, הם חולשים על העמדות הבכירות ברשות בתחום הכלכלי ובתחום התקנון. מול הטענה כי הרשות הנטהית מפללה את החרדים לטובה לעומת מנגדים אחרים נטען כי יש בכך ממשום תיקון אפליה.

הكونפליקטים הם תוצאה של התנשאות בין אמונה ועקרונות. מצד אחד עומד החיבור התרבותי האופייני לחברות המושתתת על עקרונות ליברליים וdemocraticism.

מנגד עומד חיבור התרבות חרדיות שבמרקזו כליל ההלכה. בנסיבות אלה אי-אפשר להזכיר בין שתי הגישות ואי-אפשר לקבוע לפי אילו כללים צריכה העיר לחנהל. בהעדר קритריון להערכת מעצב המרחב הציבורי לפי יחסיו הקיימים ויכולת ההשפעה הפוליטית של שני הצדדים.

הסטרטגיות

במהלך המאבקים פיתחו שני הצדדים אסטרטגיות פוליה שונות.

הסטרטגיה הגאוגרפית של התפישות החדים וڌיקת החלוניים

סטרטגיה זו, הנשענת על הריבוי הטבעי הגבוה של החדים, מتبטה ביכולתם לדוחק את האוכלוסייה החלונית ממקומות מנוריה באמצעות רכישת דירות ובאמצעות הפעלת לחץ על תושבים שנותרו בשכונה שאליה חזרו החדים. זהוי אחת האסטרטגיות הייעילות ביותר שהחדים משתמשים בהן במהלך על אופי העיר. שיעור הפריון של אישชา חרדיות גבוהה פי שלושה מזוהה איזה חילוניות, והדבר מבטיח שינוי במאזן הדמוגרפי והגאוגרפיה בעיר. אולם אסטרטגיה זו לשעתה איננה כזו להבטיח שינוי מהיר של היחסים הדמוגרפיים-גאוגרפיים בין חילוניים לחדים בעיר. על מנת לשנות את המאזן באופן משמעותי זוקקים החדים להקצת קרקטאות לשכונות חרדיות לבנין של שכונות חרדיות. עד היום הייתה הבניה לחדים בתחום העיר מצומצמת יחסית, ולכן חלק מהריבוי הטבעי של קבוצה זו לא נקלט בעיר ו עבר להתגורר במקומות אחרים.

נתוני ההגירה מצביעים על מאון הגירה שלילי בין-יישובי בכל השכונות החרדיות (מכון ירושלים לחקר ישראל ווירית ירושלים, 1996). כמובן, כל השכונות החרדיות מאבדות תושבים היוצאים אל מחוץ לעיר. הנתונים מלמדים כי שיעור היציאה של החדים דומה לזה של החלוניים. במילים אחרות, מגבלות השטח והבנייה פונעות שינוי מהיר של היחסים הדמוגרפיים-גאוגרפיים בין חילוניים לחדים בעיר. על כן האסטרטגיה החרדית מכוonta כוון להשגת שטחים לבנייה בתוך ירושלים. התוצאות של אסטרטגיה זו ניכרות בהקצת קרקטאות לשכונות חרדיות ברכס שופטני, במתחם שנלך ובשכונה החדשה עלונה שמערב לרמות המאבק הגדל הוא על הקצת קרקטע לבנייה עמוקה הארומים. אם אכן תואשר תוכנית הבניה בעمق בהיקף של כעשרה אלפי עד חמישה-עשר אלף דירות, יתווסף לעיר מאנגר דיור עצום בהמשך הרצועה החרדית. בשל הרקבה של אזור המגורים שייבנה לשכונות החרדיות אפשר להניח ברמה גבוהה של סבירות כי רוב הדיירות הללו יאוכלסו במקדם או לאחר מכן על ידי חרדים. התוצאה תהיה גידול מהיר במשקל האוכלוסייה החרדית בעיר.

יצירת קואליציות והשגת שליטה על עמדות כוח ציבוריות ועל משאבים ציבוריים

האכלסיה החרדית השכילה לתח arsen מבחן פוליטי, לרוץ כוחות ולהפוך לשון מאוניים במישור הארצי. בבחירות העירוניות בשנת 1993 הצליחה האכלסיה החרדית בירושלים להפוך לשון מאוניים גם בשלטון המוניציפלי ובמאבק על רשות העיר בין קולק לאולמרט הבטיחה את בחירתו של אולמרט. בשל תמיינן במועמדותו של אולמרט התאננו המפלגות החרדיות והדתיות עמדות כוח, בעיקר בתחום הכלכלה, התכנון והפיתוח. ואופן זה הניש לעממתה המאפשרת לחוץ לעצב את איות החיים של כלל תושבי העיר. נציג הדתיים והחרדים ברשות המקומית משתמשים יושבי ראש של ועדת הכספים ועדת הקבבות ומוחזקים בתיקים של כספים ופטור ממסים, תננו ובניה, שיפור פנוי העיר, הנדסה ותחבורה. בדרך זו הם יכולים להשפיע כמעט על כל תחום של החיים העירוניים. הם קובעים את שיעור המסים העירוניים שמשלמים כלל אזרח העיר, ומונאים פטור מתשלוט מסים לאלו שידם אינה משתנת, רוכם בני הקהילה החרדית. כמו כן חוקם שני אנפיס ונפרדים לחינוך ולתרבות חרדית שיש להם משאבים משלחים.

העברת המשאבים לציבור החרדי הוצאה לעיתים קרובות לא כתשלום פוליטי אלא כאסטרטגיה שנوعדה בסיסודה של דבר לתקן קיטוח מהתמשך. אולם יישום האסטרטגיה מעלה בעיה חדשה שעיקרה נוגד בין משקלת הנמוך יחסית של האכלסיה החרדית לבין השפעתה הרבה על החיים הפוליטיים העירוניים. האכלסיה החילונית המשלמת את רוב המסים נדרקה לעממת שולית, והשפעתה בתחומי הכלכלה והפיתוח באמצעות החזקת תיקים ובישיבה בראש ועדות עירוניות היא שולית.

توزאות הבחירה לכנסת ה-14 בשנת 1996 חזקו במידה רבה את מעמד המפלגות הדתיות והחרדיות בכנסת, והעניקו לציבור החרדי בירושלים בסיס כוח נוסף. רב-Chסיבות ברמה הפרלמנטרית. מאיר פרוש, סגן ראש העיר החרדי, בשנים 1993-1996, התמנה לסגן שר החינוך ולאחראי בפועל על פעילות המשרד. גם משרד הפנים, החינוך, העבודה והרווחה, התאחדות והדלות נתונים בידי מפלגות דתיות וחרדיות. צו הסינוי של רחוב בר אילן, שהזוא על ידי שר התעשייה, חבר מפלגת המפדייל, לאחר התיעצות עם הרב מנו, הוא ביטוי מובהק לאיודול בכוחם של החרדים בעיר.

עתירות לבניין

אתה האסטרטגיות המרכזיות שפיתחה האכלסיה החילונית במאבק על זכויותיה בעיר היא העתירה לבניין. העתירות הקיפו את כל תחומי המרחב הציבורי: הקצאת מוסדות בשכונות לחילונים ולחרדים, אופי המינהלת ברמות, חפירות ארכיאולוגיות, פעילות בתים קולנוע בשבת ובמועה. בשנים האחרונות אימצו קברנות

של חרדים את אסטרטגיית העתירה לבג"ץ. הן עתרו נגד הבחירה למנהל החקלאות ברכמות, נגד אופן התקenzaה של נני יולדים ובתי ספר לצדדים השונים ונגד החירות הארכיאולוגיות בככיש מספר 1. מעון בעתרות עולה כי שני הצדדים עתרו לבג"ץ כדי למש את מה שנתפס בעיניהם כזכויותיהם הטבעיות.

עוון בפסקות בגין מלמד כי השיקולים של זכויות האזורה היו קרייטריון עיקרי שהנעה את פסיקתו, וכי שני הצדדים זכו או חפסדו בהתאם לשיקול של הגנה על זכויות האזורה. קבוצה חרודית למשל זכתה בעתירה לביטול הבחירה ברכמות, כיון שהבחירה במתכונת שהוצעה עלולה היו לפיה. כן זכתה קבוצה של הורים חרדים המתגוררים ברכמות בשערתונה נגד קיופוח ב通知 הבחירה של נני יולדים, ובית המשפט הורה לעיריית ירושלים לפטר את הבעייה. האוניברסיטה העברית זכתה בעתירה שהגישה להמשך החירות הארכיאולוגיות בעיר דוד. כמו כן וכי ארגוני החילוניים בעתרותם למתיחה מוסדות בילוי ובידור בשבת, והפעילות חוכרה חלק ממימוש חופש המיצפן. דווקא ההקפה על זכויות האזורה חוליכה את החוגים החרדים והדתיים-לאומיים למתוח ביקורת קשה על פסיקות בגין. במכتب שליח מנהיג המפדייל, חייכ ובולון הטר, לוייר הליכוד, חייכ בנימין נתניהו, בחודש אפריל 1996 כתוב המר בין היתר:

בן נוצר מכב, שבו במשך 50 שנים רצפות הזרם הדומיננטי בבית המשפט העליון נקט באופן שיטתי בעמדות השמאלי הקיצוני בשאלות מדיניות, ביטחוניות וחברתיות... לצעדרנו, החששות שלוו את תקינות חוקי היסוד ב-92' התאמתו במלאם. מערכת בתיה המשפט נטה לא הסמכה לאת רשות השלטון והכריזה, כי היא מוסמכת לבטל חוקים שחכנת קיבלה בפרוץ דורה חוקית וחוגנת, רק משום שתוכנם אינו נראה לשופטים.... בית המשפט העליון המשיך והחריף ונקט בעמדות השמאלי הקיצוני ובין השאר פגע בסטטוס קוו ("יהארץ", 9.4.1996).

יזמות حقיקת או סיכון יזמות حقיקת

כדי לעקוף את פסק הדין של בית משפט השלום שנינתן על ידי השופטת איילה פרוקציה, שלמעשה התיר את פעילותם של מוסדות בילוי ובידור באזורי מסויימים בעיר, פעל המפלגות החרדיות לחקיקת חוק שישמש את הרשויות המקומיות לאסור פעילות מוסדות אלה בשבת ובתօуд. מול זומת الحقיקת החרדית התיצבה קואליציה של ארגונים שפעלה לסייע לה. החוק עבר, אולם הארגונים החילוניים עתרו בגין לאחר יישום החוק על ידי עיריית נתניה. בפסק הדין קבע בית המשפט כי פעילותם של בתיה קולנוע ותאטראות בשבת היא פעילות של תרבות שאיסורה הוארה בוגר פניה בחופש התרבות והמצפון. במקורה זה הgan בית המשפט על חופש התרבות והמצפון ומגע יישוםحقיקת שהתרפשה כפגיעה בזכויות הפרט.

על רקע פסיקת בית המשפט העליון ופסקות דומות שהגנו על זכויות הפרט, יומו המפלגות החרדיות חקיקה שתאפשר לכנסת להציג את המצביע בכל מקרה שההערות בית המשפט תנסה את הסטוס קוו. חקיקה זו, המכונה "חוק שקר בע"ץ" ומכוונת לשניין את הסטוס קוו, אושרה בכנסת התקופת ממשלו של יצחק רבין. העדרה של הארגונים החילוניים לבית המשפט לסייע החוקה נדרשת. רק פרישתה של סיעת ש"ס מהקוואליציה מנעה את מימוש החוקה.

משלת בנימין נתניהו כללה בקובוי היסוד התחייבות שלפיו בכל מקרה של פגיעה בסטוס קוו "תבדוק הממשלה את העדדים הדורשים להזדהותו לקדמונות, לרבות זמתת חקיקה". בצד שניtin לפניו כחצרת פסיקות הבג"ץ, התחייב הממשלה בהסכם עם המפדי'ל יחד המפלגות החרדיות, ש"ס ויהודות התורה, לתקן את חוק ההמרה כך שיגור בארץ רק באישור הרבנות הראשית לישראל. התחייבות זו עומדת בניגוד לפסיקת הבג"ץ שהכירה בגיר קונסרבטיבי ורפורמי בארץ רישום מרשם התושבים. כמו כן התחייב הממשלה בהסכם שחתמה עם המפלגות הדתיות והחרדיות לתקן את חוק שירות הדת היהודים, לרבות הנושאים המתיחסים לכינון מועצות דתיות, הרבנן, אופיון ההלכה, ניהול ותקצiban. התחייבות זו עומדת בניגוד לפסיקת הבג"ץ שקבע כי אין לפסול אדם משירות במועצה הדתית בשל השקפת עולמו, ובכך אפשרה למעשה שלוב רבים קונסרבטיביים ורפורמיים במועצות הדתיות.

המסר לציבור החילוני הוא, כי כלל המשפט השתו: צעדו בית המשפט העליון שפועל להגנת זכויות האזרח הזרו, ובכל מקרה שפסקה שפיטקת הבג"ץ תעמוד, לדעת המפלגות הדתיות והחרדיות, בניגוד לסטוס קוו ניתן יהיה לבדוק את המצביע ולהשיבו את הסטוס קוו על כל אחד באמצעות חקיקה. פירוש הדבר, כי הציבור החילוני ימצא את עצמו בעתיד بلا הגנה אפקטיבית מצד הבג"ץ, והדבר יכול לשמש פתח לكونפליקטים חמורים הן במישור החברתי והן במישור החוקתי.

חינוך והסברת

חרדים וחילוניים פועלו במהלך המאבקים לגיט דעת קהל לתמוך במאבקם, תוך פניה לקהל יעד מוגדרים. חרדים פרסמו תמנונות מוחהפגנות שקיימו וודיעו עליהם בהרחבה כדי לזכות בתמיכה פוליטית וכספית ממיטבייהם. חילוניים קיימו פעילות הסברה בבתי ספר ובשכונות והופיעו לפני ועדות הכנסת. התקשרות מלאה תפקידה חשוב בהצגת הקונפליקטים לפני הציבור.

פעולות חז"צ פרלמנטרית

חרדים וחילוניים ארגנו הפגנות והפגנות נגד. החרדים הצלחו לרכז מפגינים רבים בהפגנות נגד החפירות הארכיאולוגיות באתרים קבורה ובהפגנות נגד הנסיעה

ברחובות הסטטוכים לשכונות חרדיות. הפגנות גדולות נספות אורגנו על ידי החדרדים נגד הפעולות של בתים קולנוע בשבת. החרילוניים מיעטו לחשתבש באסטרטגיית ההպנה, ובדרך כלל הפינו בתגובה להפגנות החדרדים. כך למשל הפינו החרילוניים על מנת לאפשר את פעילותם בשבת של בתים קולנוע ואת הנסעה ברוחב בר אילן. ההתגיטות של החרילוניים להפגנות הייתה נמוכה בהרבה מזו של החדרדים.

פעילות בלתי חוקית

אסטרטגייה זו נקטו החדרדים במאבקם על שכונות מגורים, על פעילות מוסדות חברתיים בשכונות, על פעילות בתים עסק בשבת ועל פרסומות שנתפסו כבלתיlawfulness. כמו כן נרשמה פעילות בלתי חוקית נגד החפירות של ארכיאולוגים באתרי קבורה. האסטרטגייה כללה איום, הטרדות ומשאי אלימות. הציגו החרילוני נמנע מעשי אלימות, חזר מהמקורה של המאבק על כביש רמות, שבו פרצו תושבי רמות לשכונות חרדיות ופצעו בנתים ובמוסדות חרדיים.

פיתוח שירותים חלופיים

על מנת לעורר את המונופול של הממסד האורתודוקסי בתחום השירות הדת, פועלו ארגונים חרילוניים וארגונים קונסרבטיבים ורפורטאים לפיתוח שירותים חלופיים בעיר בתהומות שונות. כך למשל פעולה חמדיות להagation ההכרה שאיתו מוכר על ידי הרבענות למסעדות המנויות או כל כשר אך פוגעת בשבת. כמו כן פעולה חמדיות עם התנועה ליהדות הומניסטיות ועם התנועה להיזדות מתקדמת לקידום שירותי חינוך חלופיים בתחום לימודי היהדות, מתוך כוונה לממן את המונופול המזוי בידי הרבענות ולאפשר פלורליזם בחינוך. העמותה "מנוחה נוכחה" ניהלה מאבק ממושך להתרת קבורה חלופית. בשנת 1992 פסק בג"ץ בזכות קבורה חלופית, ובשנת 1996 אישרה הקבורה החלופית בחקיקה של הכנסת. יש הרואים בהצלחה זו ראשיתה של גמורה שבמהשכה יתאפשרו גם נישואין ונירושים חלופיים.

התופעה הבולטת מysicsם האסטרטגיות החשonta היה העדר שיח פתוח בין חרילוניים לחדרדים ברמת החברת האזרחית. במולך היחסים השונים שהתגלו במאבקים השונים באזורי המגורים ובמרחב הציבורי העל-שכוני לא הגיע אף מאבק לפתרון באמצעות ניהול משא ומתן, המתאפשר בויתורים הדודים או בפתרונות הניסיונית הבודדים להגיע לפשרה הו которую כחשרי ותחולת, למשל הפשרה בנושא התנועה בכבישי הר נוף שהסתירה בתביעה חרדיות לטగירת כבישים. לפיכך לא נוצר לקבוצות הנאבקות אלא לעתור לבניין, להפינו ולהתעמת זעם זו ברוחב או לקדם הסדרים באמצעות הנציגים בכינס ובסמלה.

תוצאות והסדרים

לעומת העדר השיח ברמת החברה האזרחית נרshima הידברות מרשימה ויכולת להגעה לשירותים במערכות הפוליטית. הפליטים מצאו דרכם לנחל משא ומטע, לישב מחולקות ולהגיע לשירות. אחד הביטויים לשירות הוא יצירת קואליציות שהתאפשרו בחילופין: מונע תמיכה פוליטית לעומת אספקת משאבים. נראה שאסטרטגיית השיח במישור הפליטי אינה משקפת תוכנות יוצאות דופן של המערבים, אלא את העובדה שברמה זו מצויים משאים שהמפלגות החילוניות השליטות יכולות להחליפם תמורת תמיכה פוליטית מצד החרדים.

המאבקים השונים על המרחב הציבורי חסתיימו בתוצאות ובסדרים שונים.

שינויי ההרכב הדמוגרפי של אורי המגורים: דחיקה של החילונים והסתగות החרדים

בתהילך אייסי השנתנה אופיים של אורי המגורים הסטטיסטיים ללבת החרדית, ואט את התפשט האזורי החרדי לאזורי מרווחים יותר, עד לקצה המזרבי של העיר. ההכרעה בכל השכונות שאליין התפשטו החרדים הייתה תמיד חזקה וברורה: דחיקה כמעט מוחלטת של החילונים. בשום אזור מגורים לא נצרכו דפוסים של שיתוף פעולה והסדרים של חיים מסוימים בין חרדים לחילונים. בשכונות הר נוף, שבה היה רצון להגעה לשורה שליפה לא ייסגרו הדרכים המובילות לשכונה והחילונים יתחשבו בערכי האוכלוסייה הדתית ולא יישעו בה בשבת, הסתיים התהילך בדחיקה כמעט מוחלטת של החילונים.

העדויות הממצביעות מורות לציבור החרדי צרכים דתיים וצרכי תרבות יהודים, והוא מעודיף לקיים תוך הסתగות בסביבתו. הוא אינו רוצה ששאכלוסייה חילונית תישאר בתחום המגורים שלו חדר ותקיים בו את אורח חייה החילוני. מנגד הציבור החילוני אינו יכול לקבל את הדרישות והתביעות של הציבור החרדי הגר בסביבתו. על רקע זה התפתחו מוקדי סכסוך בין חרדים לחילונים בשכונות הבוכרים, מקור ברון, רוממה שמואל הנביא, הר נוף ורמות. בכל השכונות שניסקרו מצאו החילונים את עצם מאומnis על ידי אורח חיים שאינו מתקבל עליהם. הסכסוכים גלו מידי פעמיים אלימות ולחטרדות שכונו נגד הציבור החילוני, ובסיומו של דבר נטו החילונים את השכונות.

אין משתמע לכך שחרדים וחילונים אינם יכולים לנו בשכונה אחת. אולם נראה שהחילים מסווגים אפשריים כל עוד האוכלוסייה החרדית היא מיוערת שאין מאיים על האוכלוסייה החילונית וכל עוד היא אינה תופסת את השכונה כטריטוריה שלה. משעה ששאכלוסייה החרדית עוברת סף גודל מסוים והשכונה נטפסת בעיניה כטריטוריה חרדית, הופכים החילונים המשותפים לבכתי אפשריים. גם האוכלוסייה הדתית-מודרנית המשתפת בדרך כלל בעלה עם המפלגות החרדיות במישור

הפליטין, מתקשה להתגorder בשכונות עם האוכלוסייה החרדית בשל הבדלים תרבותיים, המוגלים בדגמי בילוי, במוסדות לימוד ובאופן לבוש, והיא טוחה לצתת מאזרורים שאலיהם נכנסת האוכלוסייה החרדית.

אוטונומיה וניהול עצמי לאוכלוסייה החרדית

מאז ראשית ימי המדינה הבטיחו לעצם החרדים אוטונומיה רבה בתחום החינוך, התרבות והניהול הפנימי. עם עלייתו של אולמרט לשפטון בירושלים הרחיבו החרדים את האוטונומיה גם בתחום המינהל המוניציפלי. תמורה תミニמת במעמדות של אולמרט הם קיבלו שני אגפים חרדיים נפרדים עירייה: האגף לחינוך חרדי והאגף לטרבות ותרבותם הם גם הקימו מתקנות נפרדות לטיפול באוכלוסייה החרדית בתחום השירות והספורט. האוטונומיה המינהלית אפשרה השגת משאבים ציבוריים שבוגבר לא היו זמינים לאוכלוסייה החרדית.

שינויים בסטטוס קוו באזורי מוגדרים

באזורי מסויימים פרך הסטטוס קוו שכין חרדים לחילוניים. השני חובלט היה פתיחת בתים עסק ומרכזי בידי רשות שבת מרכז העיר ובדרכמה. הסדר זה שקבע התהשבות באינטראטים של הקבוצות השונות וניסיון לאוון בינוין, תוך הכרה בעובדה שמרחב העיר עשוי עשויה קשה אחת, ויש להתאים את כללי השימוש בו לאופיו האוכלוסייה ולתנאים המקומיים. הביטוי המعاش להסדר הוא הפעלה סלקטיבית של חוקי עזר עירוניים הונגים לפעילויות של בתים עסק שבת ובמועד. ההסדר יצר הבחנה נאותית בין חלקו בעיר מבחינת השמירה על הסטטוס קוו, ופעל לצירוף איזון בין האינטראטים של חילוניים לאלה של החרדים. האיזון ה恬בטה בהתרות פעילות בתים עסק ובידור באזורי חילוניים מוכחים ואיסורים באזוריים חרדיים מובהקים.

על הדינמיות של הסטטוס קוו הנגנגי מיעדים האירופיים הנוגעים לרוחב בר אילן. ההתפשטות הגאוגרפית של האוכלוסייה החרדית הפכה את הרחוב, המשמש כעරק תחבורה שמקשר בין צפון מזרח העיר למערבה, לציר העובר בבב אזור חרדי. החרדים תובעים את סגירת הרחוב שבת, ככלומר מבקשים לשנות את הסטטוס קוו ולהתאים את סדרי התחבורה לתנאים הדמוגרפיים-חברתיים החדשניים שנוצרו באזור. מנגד חלק מהabitur החילוני תובע לשומר את הסטטוס קוו ולהוותר את הרחוב פתוח. ועדה ציבורית בראשות של אלעזר שטרום (חילוני) הציעה לטגור את הרחוב בזמן התפילה, ובכך המשיכה את המדייניות של התאמת הסטטוס קוו לתנורות הדמוגרפיות-מטרכיות שהתחוללו בעיר. שר התחבורה הורה על סגירת הרחוב בזמן התפילה, בית המשפט העליון הוציא צו ביניים האוסר על סגירת הרחוב לפי שעja.

שינויים בסטטוס קוו בשירותים מוגדרים

לצד השינוי בסטטוס קוו האוגרפי חל שינוי בסטטוס קוו הנגע לאספקת שירותים. מעשית נוצרו סידורים חדשים שערעו את המונופול של הממסד האורתודוקסי בתחומי הקבורה, בשירותי החינוך וביצוג במוותאות הדתיות. לראשונה הוכרה זכותם של חילוניים, הרפורמים והקונסרבטיבים לקיים קבורה חלופית ולהקנות דעת בתחום החינוך היהודי. כמו כן הכיר הבניין בזכותם של נשים ושל נציגי זרים רפורמים וקונסרבטיבים לייצוג במוותאות הדתיות. עם כינון הממשלה החדשה בראשותו של נתניהו הובטה בקובוי היסוד לתקן בחיקנה את חוק שירותי הדת היהודיים ובאופן זה למנוע את ייצוג הזרמים הרפורמים והקונסרבטיבים במוותאות הדתיות.

תיקון קיפוח באמצעות חלוקה מחדש של משבבים

עם היבחרו של אולמרט לראש העיר נקבעה מדיניות של תיקון הקיפוח של האוכלוסייה החרדית באמצעות הקצת משבבים בתחום השירותים השוטפים, בעיקר בתחום החינוך, התרבות ושיפור פני העיר. במישור הפוליטי נערכה חילוקה מחדש של המשבבים לרצות את השותפים לקואלייטה ולהבטיח את תמיقاتם. במישור המعاش נערכה אסטרטניה זו להתחזז עם בעיות אמיתיות שנוצרו במשך תקופה ארוכה. במישור האידאולוגי הוצגה חילוקה מחדש כהערכה מותקנת הפעלתה להשוואה בין חרדים לחילוניים.

התסרייטים

מה הן ההשלכות של תהליכיים אלה על השלטון המקומי ועל כל אוכלוסיות העיר? מה יקרה לתושבי העיר החילוניים? האם הם ימשיכו לחתור בעיר או יעדיפו לעזובה? מה יהיה אופי המרחב הציבורי? האם יהיה איזון בין הצרכים של שתי הקבוצות או שמא יופר האיזוני מויישל בעתיד ברשות המקומית, ואילו השלכות יהיו לכך על אופי העיר? מן הראי שקברכתי העיר והציבור העירוני ייחנו את השאלות האלה ויישבו עליהן מבעוד מועד. על סדר היום עומדת לא רק אופייה של העירייה, אלא גם עתידה של העיר מבחינת ההרכב הדמוגרפי-חברתי.

על סמך המכמציים שהועלו עד כה, יוצגו בהמשך חמישה תסרייטים שונים באשר לעתידה של העיר: החל בתסרייט של הגמונייה חרדיות וכלה בתסרייט של הגמונייה חילונית, וביניהם תסרייט בינוני. הנטגת אוטונומיה מוניציפלית בעיר, פיזור העירייה על ידי תשלتون המרכזוי והנטגת שלטון ישיר ושינה של חילוניים לשולטן לתקופה קצרה.

הגמוניה חרדית

על פי תסրיט זה עתידיים החדרדים להפוך לרוב בעיר ולהשיג שליטה ברשויות המקומיות. המוגנות הדמוגרפיות מעידות על נידול מתמשך של האוכלוסייה החרדית. ביטוי בולט למוגנות אלה הוא מספר התלמידים החדרדים במוסדות החינוך בירושלים. בשנת 1993 היו התלמידים החדרדים 21.9 אחוזים מכל התלמידים הלומדים בבית ספר יסודי ו-55 אחוזים מכל התלמידים בגני הילדים (עיריית ירושלים, 1995). אף כי נתון זה אינו משקף במלואו את המצב במוסדות החינוך יש בו מושם איותם לבאות בתחום הביקוש לדירות חדשים הבאות. בסודו של דבר משקיפים הנזונים על מספר התלמידים החדרדים את ההיווצרות של משקי בית חרדים בעתיד ואת הצורך שלהם בדיור. נתונים אלה מוכרים למנهجי האוכלוסייה החרדית והם ערים להשפעתם הדמוגרפית, החברתית והפוליטית על העיר. בהתייחסו לנ נתונים אלה אמר אחד תעובדים הבכירים במינוח החינוך החרכי בעיריית ירושלים:

אתם ורוצים לדעט את החווון האמיוני יש לנו ספירה אמיונית (של ילדים). נני ילדים טרומס-חובב זה לא ספירה אמיונית, כי חלק מההורים לא שולחים את הילדים. נני חובב זה ורישום אמיוני. יש לנו 5,000 ילדים בני חובה, וזה 2,500 חתונות, 2,500 ווגנות צערום, 2,500 דירות עד 15 שנים. כולם יש בניה ל-1,000, יותר יעצבו את ירושלים, 1,500 לא יגורו בירושלים, כי לא יהיה איפת. ואיפה עד 200 עד 300 משפחות של אוכלוסייה דתית וחדרית שמנ觏ת כל שנה לירושלים מהרילן נשארנו עם למעלה מ-1,500 משפחות שצורך לקבל פתרונות בתוך ירושלים. פה יהיה הפיצוץ ולא יעורר שום דבר. מה זה גבעת המטוס, מה זה עמק הארוזים. פה יהיה הפיצוץ. יתחלו לקנות דירות ברחבה, בדירות הקרים בקטומות, לא בדירות שמש, לא בנגעה זאב ולא בקריות ספר. יתחלו לקנות דירות בשכונות קיימות. תראו במ'ג', ביורדי הסירה. מי חשב שימושו (חרדי) יקנה שם. כל הצפון נגמר. ינסרו עכשו מוחדרם. והציבור הממלכתי-דתי נס שם יש הקזנה. כל קריית משה, כל מרכז הרוב

בחזון המօנג מקופלת הנחה כי בעתיד לא יצא הציבור החradi מירושלים, וכי כל הביקוש שלו למגורים יunganה בתחום העיר גופה. על פי חזון זה, אם לא ייבנו שכונות חדשות ייכנסו החדרדים לשכונות חילוניות מובהקות, כמו רחבה, בית הקרים וקטומות.

החרדים שתקופת אורך קופחו בתחום החקצאות למגורים יבקשו לתקן את הקיפוה ויפעלו לשם כך את עצמות הפליטות. הגידול במסקלם ובabitations בפוליטיקה המקומית והארצית יקנה לתביעתם עצמה פוליטית שאי אפשר יהיה להתעלם ממנה. כיוון שמלגות השלטון ברמה הארץית והמקומית יתאפשרו להרכיב קוاليציות ולחבtáח את בחירת ראש הממשלה ואת בחירת ראש הרשות ללא תמיכת החדרדים, תגבר הנכונות בקרב המפלגות החלוניות לתקן את הקיפוה

ולחיקות קורקעת לזרדים. דוגמה מוחשית לכך ניתן ערב הבהירות לבנות ה-14, כאשר בידעה שמקורה במשרד השיכון התודע הציבור לתוכיות הקמתה של שלושים אלף וחמשה זירות לזרדים בעשור הקרוב. מינוו של מאיר פרוש בספרו שר השיכון והביוני משמעותה שליטה מרחיקת לכת של החדרים בהקצת המשאבים בתחום הדיור והשיכון, לרבות בניה לזרדים בירושלים. ההказאה של קורקעת למנורי האוכלוסייה החרדית בתוך העיר תתרום להקלת הדיור במגזר החרדי ותאץ את תהליכי ההתחדשות של העיר.

האזור של עמק הארוזים בואה מבשרת יהיה אזור ההתחדשות הטבעי של האוכלוסייה החרדית, ווועל לחצים מצד הזרים ומצד פוליטיים המיצנים אותו ופוליטיים חילוניים השואפים לזכות בתמיכתם ליעד את השטח לבניית שכונות חרדיות. אם תאשר התכנית לבניית מגורים (בין 10,000 ל-15,000 יחידות דיור) באזורה עמק הארוזים שבמobaoותיה המערביים של העיר, עתיד להתחדד הפיזול של המרחב לשתי ערים - חילונית-モזה וחרדית-מוזה. רמות אלו תיהפוך למובלעת חילונית בתוך אזור חרדי ותחליך ההתחדשות יואז.

הकמת שכונות חדשות ממזרח לירושלים רצף שכונות חרדיות שייחלו על צירי הכניסה לירושלים: כביש מס' 1 ממזרח וכביש מס' 4 מצפון. על פי תקדים רחוב בר אילן, שאוטו מבקשים הזרים לסגור בינויו שהוא דרך אורך חרדי מובהק, יבקשו הזרים בעתיד לסגור את כביש מס' 1 המחבר את ירושלים עם תל אביב, את כביש מס' 4 המחבר את יישובי במתה החרדי מזרון ואת כביש מס' 9 העתיד לחבר את ירושלים עם הפרברים שמערבה. במקרים אלה שייסגרו בשבת, יציש הזרים לאוכלוסייה חילונית להשתמש בכביש 32, שעתיד לחבר את דרום מערב העיר עם השפה.

ההחלטה על גורל עמק הארוזים והקצתה שטחים נוספים לזרים במגוון קריית יובל, בגבעת המטוס ובהר חומה תשפייע באורה זה על מכלול היחסים בין חילונים לזרים בעיר. אם אכן יאשרו תוכניות הבניה ואת המיקומות יאלכו הזרים יהיה בכך חשוב הקלה הבעיה הדמוגרפית של קבוצה זו, אך גם איותות לחילונים כי הם עתידיים להפוך למיושט בעיר ולאבד את אחיזתם בכל אזור צפון העיר.

על פי התחזיות של מכון ירושלים לחקר ישראל עתידיים הזרים להוות כ-40 אחוזים מכלל האוכלוסייה היהודית בשנת 2010 לעומת כ-30 אחוזים כיום. בנייה מואצת לזרים ויציאה מוגברת של חילונים יגרמו לשינוי מהיר עוד יותר במאון הדמוגרפי בין הזרים ללא-זרים. הזרים והלא-יהודים היו בשנת 2010 על פי תחזית זו 57 אחוזים מכלל אוכלוסיית העיר, לעומת 50 אחוזים ביום (מכון ירושלים לחקר ישראל, 1996).

בעקבות הנידול במשקלת של האוכלוסייה החרדית תשתנה המערכת הפוליטית בעיר. עליית הקהילה החרדית למרכז הבמה הפוליטית והפיכתה למרכז כוח מרכזי בתקופת אולטרוט יתבררו בטוחה הארץ בראשיתו של מפנה היסטורי בפוליטיקה העירונית. בשלב הבנויים, שהחל בשנת 1993, השתלטו הזרים והדתאים המודרניים

על עמדות הכוח העירוניות. כיוון הם אלה הקובעים את שיורו המיטים העירוניים ואת תפירות החוץ והשירותים, תוך מתן העדפה לבני הקהילה החרודית. תהליכיים אלה (על פי התariant של הגמוניה חרודית) הם בלתי הפיכים, כל שלטונו שיבוא יעצר להתחשב במבנה הכוח הפליטי החדש שנוצר בתקופת שלטונו של אולמרט. האגף לחינוך חרדי זהagan לתרבות תורנית לא יבטל, והאחיזה של חרודים בעמדות כוח בתחום הכתפים והתקנון תיוותר בעינה ואף תגברה. משקלם של חרודים בפוליטיקה עירונית ולב וועלה עם השנים. התהיליך עדין להסתאים בבחורתו של ראש עיר חרדי והקמת מועצה שרובה נציגות יהו דתיים וחודדים.

התוצאה הכלטי נמנעת תהיה התגבורות תחשות הטעסכל בקרב האוכלוסייה תחילונית ותחרושה גוברת של ניכור כלפי המערצת הפליטית, שניצניהם כבר נראים, כמו שהתרברר במאבקה של שכונות רמות. בהדרגה יאבז הציבור את אמוון במערכת הפליטית ויתחרדו הקונפליקטים המוקומיים. ארגונים חברתיים המייצגים את הציבור החלוני ייעשו לתפעעה שכיחה בנוף העירוני ויפעלו להגבלת ההשתלטות החרודית על המרחב עירוני. ראשיתה של התופעה ניכרת במאבק על כביש בר אילן ובמאבק על רמות אלון, שבמהלכם בלטה פועלתן של תנעות חברותיות חילוניות. בתחום זה ייתכנו שתי התפתחויות שונות:

- (א) הגדרה מחדש של זכויות הציבור החלוני בעיר, תוך הידברות והסתכמה בין השליטים החדשים לבין נציגי הציבור החלוני. יוכן שאחת הדרכים להגנה על זכויות הציבור החלוני בעיר תהיה ניסוח אמנה חברתית, שתבטיח את זכויות המיעוט החלוני.
- (ב) מאבקים מתמשכים בין הציבור החלוני לציבור חרדי שיישפיעו השפעה ניכרת על אופייה של העיר.

בחדר הגנה חוקתית על זכויות הציבור החלוני יلقו ויחריפו המאבקים בין החלוניים לחרודים בעיר. מאבקים נגד כניסה חרודים לשכונות ייעשו שכיחים יותר, ותיה פניה נוברת לבני' על מנת להבטיח את זכויות האזרחים החלוניים. החקיקה עוקפת הבני' תותיר את החלוניים בירושלים ללא מטריית הגנה ותאלץ לעזוב את העיר או לנחות דרכי מאבק רדייקליות.

האפשרות הסבירה היא של יציאה בקנה מידה רחבה של הציבור החלוני ליישובים בקרבת ירושלים ולערים במישור החוף. המהגרים יבואו ברובם מקרב האוכלוסייה המבוססת. בינויו של מרכז הטيبة העיקרי של החרודים והירידדות איזוכות החיים בעיר. אם יימשך תהליך זה בין מפריע ייווצר פער חברתי בין העיר המרכזית (ירושלים) לבין הפרוורים המקיים אותה. פער זה יתבטא באיכות הדיור, בפיטתוח הסביבה, ברמת בתיה הספר ובאיכות השירותים. האוכלוסייה החרודית שתחוויה רוב בעיר תורכב ממשפחות גדולות (2.2 נשות למשפחה ממוצע כויס) ועניות במונחים המקובלים על הסטטיסטיקה הלאומית, בעוד האוכלוסייה החלונית שתגזר מסביבה וטורכב ממשפחות קטנות (2.3 נשות למשפחה ממוצע כויס) ומבסיסות יחסית.

התקדמים של בני ברק ושל שכונות חרדיות מוחזקות בירושלים מלמדים כי ריכוזים הומוגניים של אוכלוסייה חרדיות מתאפיינים בדרך כלל ברמת הכנסה נמוכה, בapestות דירות גבסה, בתשלום מסים נמוך ובשיעור גבסה של משפחות הפטורות מתשולם מסים.

פערים כאלה מאפיינים את היחסים בין העיר המרכזית לפרוורים באזרורים מטרופוליניים רבים בצפון אמריקה. אלט ירושלים איננה דומה לאמריקה, והפרורים בין לבין חפררים עמיקו משום שלפער הכלכלי יתלווה פער של תרבויות בין חילוניים לחרדים שלא יהיה ניתן לנישור. תושבי הפרברים בארה"ב יכולים לנטוע בימי השבתון למרכז קניות ולמרכז התרבות בעיר המרכזית, ואילו בירושלים תהיה הנסעה מוגבלת לצירים ספורים. קיום פער התרבות ישמש גורם מודרני לעזיבה נוספת של חילוניים מהעיר.

יציאת האוכלוסייה החילונית עתידה לפגוע בבסיס הכלכלי של העיר. סוכנויות, מפעלים, קשרים שטו יזומים חילוניים ותודעה מקומית הקשורת בין פעילות כלכלית לחיים מקומיים ילכו וידעכו עם יציאת החילונים. העובדים יאבדו בהדרגה את תחושת האיזקה לעיר, את ההזדהות אתה ובשלב מאוחר יותר יעדיפו להעתיק את עסקיהם למקום חדש חם חשים חזוחות, בהם הם יכולים לפעול בלי חבלות ובחםמצוות קבועות בעלות ערכיים, תרבות ותשקפת עולם דומות. הקשיים העסקיים, שיש להם השפעה לא מבוטלת על משיכת עסקים וצמיחה כלכלית, ילכו ויתדללו, והעיר תשקע מבחרנית פועלותה הכלכלית.

בעקבות בריחת הילוניים עתידה ירושלים לכלת בדרכיה של בני ברק: ישיבות וכוללים עתידיים לתפוס את המקומות המיועדים למפעלים צורניים, הפרנסה תזחק את הכלכלה, והעיר תאבד את מקורות התעסוקה ותלק גдол מבסיס המס שלה. אחת הוצאות עוללה להיות משבר תקציבי, פיזור הרשות ותלות גוברת בשלטון המרכזי.

השתלבות החרדים על העיר ועל העירייה עשויה לפתח דף חדש ביחסים בין יהודים לערבים בעיר. הדומיננטיות של אוכלוסייה שאינה ציונית ולאינה משרתת בצה"ל, המבקרת בחירות את החברה החילונית ומגבילה את הצו החלכתי מעל הצו של המדינה, עתידה לקרב לבבות בין יהודים חרדים לערבים. כמו בתקופת היישוב היישן, ירושלים עתידה להיות עיר סובלנית יותר, שבה קבועות מסורות מקומות את אורח חיין זו לצד זו מותך כבוד הדדי לערבי השכן. מנהיג חרדי ברמה ה ponitziphila, שפיתה תסריט זה, אמר בראיון:

לצערנו יכול לckerות מצב שתוקם קואליציה של חרדים וערבים בעיר. בנסיבות מסוימים עם הערבי הדתי יש לנו שיתוף פעולה הדוק יותר מאשר עם האדם החילוני. בשואה עצה למשל אין לי בעית עם האדם הערבי, בנושא של הפלות אין לנו בעית עם האדם הערבי. יש לנו דברים מסווגים עם הערבים. ولكن צרכים החרדים והחילוניים לראות אין מנהלים ביחד את העיר ואיך חיים ביחד.

נס אם לא יתגמושו כל חותחlicos המתוירים, די יהיה במקצתם כדי להשפיע השפעה מרחיקת לכת על מקומה של ירושלים במרכז סימבולי במערכת הפליטות הירושאלית ובמערכות הסמלים של העם היהודי. ירושלים כמרכז זהות והזדהות לעם בישראל ולעם היהודי בכללatabד מעצמתה. קשה לחשב על מסעות מלחיבים לגיוס כספים למען ירושלים בקרב הקהילות הקונסרבטיביות וחרופרמיות שעה שהעיר נשלטה על ידי חרדים. קשה גם לחשב שבני זרים אלה יבואו לירושלים ללימודים ולשהיה ממושכת בה. מי שייניע יהו בני הזרם האורתודוקסי שירושלים החרדית תהיה בשביבם בגדר מיום של הבטחה עתיקה. בתנאים אלה יהיה צריך להגדיר מחדש את המשמעות של בירה על סמלה השונים ואת מערכת הקשיים בין ירושלים כעיר בירה לבין ירושלים כישוב וכישות מוניציפלית.

בתחומי ירושלים מצויים אתרים לאומיים המרכזים שמאז קום המדינה התפתחו כמרכז של זהות והזדהות לאומיות. עם אלה נמנים "יד ושם", בית הקברות הצבאי והלאומי בהר הרצל, קריית האלום ובה שוכן בנין הכנסת, משרד הממשלה ובית המשפט העליון. כל אלה הם מוסדות בעלי אופי חולוני מלכתי המשמשים מוקד זהדות לאוכלוסייה החילונית. אלו הם סמלים להתחדשות לאומית של העם היהודי בעקבות השואה, למאנק על הקמות המודינה והבטחת ביטחונה באמצעות השירות לציבור, לעליונות שלטונו החוק והשוויון בפני החוק ולהקמתה של ממשלה שלטון ליברלית-דמוקרטית. סמלים אלה זרים בחלקו הנציג לתרבות של האוכלוסייה החרדית. רק מעטם מבני המגור החזרי משרותם בצה"ל וחילם בנופלים במלחמות ישראל הוא קטן. ימי הזיכרון לנופלים במלחמות ישראל ותקסוי הייזכר"י בדרך כלל אינם טקסטים, וairoovi יום העצמאות אין תangenות בקרב האוכלוסייה מוהר הרצל אינם אירועיהם. תagenות יום העצמאות אין תangenות בקרב האוכלוסייה החרדית ודגלי המדינה אינם מונפים במתחמה. ביום העצמאות בירושלים החרדית יונפו מעט מאוד דגליים מעל בתיהם המגורים, ומוסדות הלאום יתרכזו מהכלל בתגניותם. העצרות יתקיימו בקרב אוכלוסייה אידישה או עיונית. גם היהס למוסדות שלטון בעלי אורינות צדוקתית-ליברלית יומתל בחשד עמוק ווינהה על ידו שיקולים אינטגרומנטליים. ובכל מקרה של התangenות בין ערכי הדמוקרטיה הליברלית ובין ציוויל התרבות תידחק הדמוקרטיה-הליברלית מפני ההלכה. בירושלים החרדית עתידיים המוסדות הממלכתיים והלאומיים, שהם לב מערכת הסמלים הלאומית, להפוך לטובלת בעלת משמעות וניחת לאוכלוסייה המקומית, וכן יהיה צורך להגדיר מחדש את רוח ההתייחסות למוסדות המבטים והמסמלים את הבירה הלאומית.

אוטונומיה מוניציפלית: שתים או שלוש תת-ערים

על פי תשריט זה עתידה ירושלים להתפצל למרחב חרדי בצפון ולמרחב חילוני בדרום. האוכלוסייה החילונית תמשיך את המגמה הקיימת של התרכוזות בדרום, אגב התפנות מצפון העיר ומאזורים מותיים במרכז. האוכלוסייה החרדית תתרכו

בעיקר בכך, אך בכמה מקומות מעבר את רחוב יפו לעבר שכונות ותיקות המאכלסות על ידי אוכלוסיות חלשות של יוצאי ארץות המזרח. המעברים הצפויים הם באור לב העיר וסביבתו. בה בעת יישלחו ניסוח להריב גם גליעים קיימים של אוכלוסייה חרדית באוזר שער חסד, אגב גלישה לרוחבה, וליצור גליעים חדשים בדרום העיר.

על מנת לממן את הקונפליקטים בין שתי האוכלוסיות יוגבש הסדר גאוגרפי-פוליטי שיתחנן את הגבולות של האוכלוסיות השונות ויוציא דרכיהם לממצל עצמי. החסדר יציג חלוקה של העיר לשתי תתי-ערים וכחן תתי-עיריות נפרדות ומעליהן עיריות-על. העיר תחולק מבחינה דמוגרפית-גאוגרפית לתתי-עיריות צפונית ובה רוב האוכלוסייה חרדית ולתת-עירייה דרוםית ובה רוב האוכלוסייה חילונית, מסורתית ודתית מודרנית. בין שני האזוריים ייחוץ אזור בעל אופי ציבורי, שכונות המגורים בו מועטות, והוא ישמש את שתי הקבוצות. אזור זה יכלול מזרחה למערב את המקומות האלה: המקומות הקדושים בעיר העתיקה, המרכז האזרחי של עיריות ירושלים, המרכז חמסחרי שבין הרחובות יפו, בן יהוד והמלך גורג, כולל אזור נחלת שכעה, אזור לב העיר ובו שוק מחנה יהודת, גן הארץ הדרצל, ייד ושם" ועיר קריית הלאום, מוזיאון ישראל, האוניברסיטה העברית, הר הרצל, ייד ושם" ועיר ירושלים. אזור זה הכלול מרכזים אזרחיים, מרכז מסחר ושירותים, מוסדות לימוד ושטחים ציבוריים ישמש חץ בין שתי האוכלוסיות וישראל את שתיהן.

שתי תתי-עיריות בצפון ובדרום יפתחו באופן שונה. תתי-עירייה החלונית בדרום תכלייל שכונות יוקרה כמו ארנונה, תלפיות הישנה, רחביה וכות חביב, שכונות שעברו התבגרנות, כמו בקעה והמושבה הגרמנית ושכונות של המעמד הבינוני, כמו ניות, רמת שרот, רמת דניה, מנחת, צפון קרית יובל ובגעת משואה. כמו כן היא תכלייל שיכון ציבוריים שנבנו לעולי שנות החמשים: עיר גנים, קריית מנחים, שיכון גנון ודרום בקעה. סוג נוסף של שכונות בדרום תתי-עירייה החלונית הן השכונות שהוקמו לאחר שנת 1967 - גילה ותלפיות מורה.

בלב תתי-עירייה הדרומית עתיד להפתח מרכז מסחרי, מרכז שירותים, אזור מלונות, מרחב של שטח ציבורי ואזרחי נופש וቢדור. בשל עדותות הקרן הממצאות הבניות עתidea להיבנות בצפיפות גבוהה, ותחילה הפיתוח יתתכל בהתקנות רבות של התושבים המקומיים ושל ארגונים לאומיים העסיקים בשימור הטבע. האוכלוסייה באוזר תטאפיין ברובה בסטטוס חברתי-כלכלי גבוהה, אולם מה שמי יהיי מובלעת של אוכלוסייה בסטטוס נמוך.

תתי-עירייה הצפונית תהיה הומוגנית יותר באופיה החברתי-כלכלי. רוב האוכלוסייה תטאפיין בסטטוס חברתי-כלכלי נמוך: משפחות גדולות ובן מספר מועט של טפרנסים. הוגש המרכז בעיר הצפונית יהיה על קיום מוסדות הדת, תרבות והחינוך. בלב האוזר לאורך הרוחבות מאה שערים ומילוי ישראל יתפתח מרכז מסחרי, שיישרת את צורכי האוכלוסייה החרדית. האוזר יעבור תהליך של שיקום ובמהלכו תוגבר צפיפות הבנייה. השכונות החלוניות הסמוכות יהיו אזור

ההתפשטות הטבעי של החרדים, ויהיה לחץ מתמיד ליעד שטחים נוספים במערב העיר לבנייה לשם אספקת צורכי הדירות של האוכלוסייה והחרדית הגדלה. עקב מהליכים אלה ייותרו השכונות החדשנות מצפון לעיר כטובלות בתוך אזור שילך ווועשת חרדי באופיו. רמות תעבור ברובה לידי החדרדים, והקונפליקטים המרכזויים עתידיים להתנהל ברמת אשכול, בפסגת זאב ובנוהה יעקב. ניתן לצפות כי החדרדים יעשו מאמץ לפתח מרכז מסחרי ומרכז משרדים בתחום העיר הצפונית, וינצלו את תקופת שלטונו של אולמרט להשוויך העיר החרדית העתידית, במיוחד באזורי רוממה וגבעת שארול.

הפתרון של אוטונומיה מוניציפלית יכול לשמש תקדים לפתרונות שיישמו במרקם העיר. על כן אפשר לצפות כי בעתיד תחולק העיר מבחינה ניהולית לא רק לחת-עיריות חילונית וחרדית אלא גם לחת-עירייה ערבית. כל קבוצה תנשל את ענייניה בתחום החיטוך, התרבות והחברה במידה רבה של אוטונומיה תפקודית. יהיה זה פתרון תפקודי לבניית ירושלים תוך שמירה על ערך מאוחדת ובראשיה עיריות גג אחת.

חת-עיריות יאפשרו לכל קבוצה ייצוג פוליטי, ניהול עצמי וביטוי תרבותי עצמאי, באופן זה יהיה אפשר להחליש את החיכוכים הקיימים בין הקבוצות השונות בעיר ותינען אפשרות לכל קבוצה אוכלוסייה בעיר (חילוניים, חרדים, ערבים) לקיים את אורח חיים בלי התערבות ופגיעה מבחו.

בירושלים הונטו היסודות לייחידות משנה מוניציפליות. ביטוי ראשוני לכך הן המינימלות השכונתיות הפועלות בה. המינימלות משקפות ניסיון מינוחלי להתמודד עם אספקת השירותים ועם הימצאותן של קבוצות שונות בעיר על ידי שיתוף תושבים בנווהול. ביטוי נוסף הוא הפיצול שהתרחש בעירייה בתחום אספקת השירותים מאז הגיע אולמרט לראשונה העיר.

על פי תסריט זה תהיה ההתקדמות לקרה הפרדה בין חילוניים לחדרים הדרוגתי. בשלב ראשון יוקמו מינימלות שיקפו את כל אזורי העיר, חילוניים וחדרים כאחד. כיוון שהמינימלות החדרדיות יהיו סמכות זואו וייסקו בעיות ובצריכים דומים,ילך ויגבר התיאום ביניהם. בסומו של התהליך יկום ארגון גג של כלל המינימלות החדרדיות, שהייתה תחת-עירייה חרדיות. תת העירייה החרדית תעסוק במגון רחב של נושאים שטבער למינימלות עצמן ותקבל במרוצת הזמן סמכויות רמות, כולל הסמכות לגבות חלק מהמסים ולקבע את הוצאות בתחום האזור החרדי. בידי מת-עירייה יהיו סמכויות רחבות בתחום החינוך, הרוחות, התרבות, הבריאות, התכנון והדיבור. נשאים ורחבים יותר הקשורים בתחום, בפיתוח תשתיות ובתוכנן מקיף יהיו בידי עיריות ירושלים.

נראתה שלחדרים גוח לתפקיד בתוך מערכת אוטונומית הכוללת תקציבים משליהם, ותכניות ופעילות המיוחזות בהם. ההפרדה התפקודית מתגללה גם בניהול אזורות חדים עצמאיים בתחום חי הדרת והקהילה. השאלה היא עד כמה יהיה החדרים מעוניינים בהפרדה, שבה יצטרכו לממן מהמסים שיגבו מאוכלוסיותם את

השירותותים העירוניים המקומיים ואת הוטפות בתחום השירותים הממלכתיים. בהנחתה שהחרדים יקבלו את חלקם בתחום החינוך, התרבות ושירותי הרוחה מוקפת הממשלה עדין יהיו שירותים, בעיקר שירותים שוטפים ושירותים מקומיים, שתושבי העיר החדרית יצטרכו לממן מכיסם. התפיסה לסתת-עירייה חילונית ולסתת-עירייה חרדית תחשוף את הבעיות הפוכה של אוכלוסייה חרדית ענייה המתנסה לשלים מסים ומטע הדברים מקבלת שירותים ברמה נמוכה אף חסמכות רבה על קופת הציבור.

מנגד תתאפשר תסתת-עירייה חילונית בסיס מס נבויה, וחמסים הנגבאים יושקעו אך ורק באזורי חילונים. התוצאה תהיה מרחב עירוני מוקטב מבחינה חברתית וככללית. האוכלוסייה חילונית המבוססת, בעלת יכולת הנבואה של תשלום מסים, תינחה משירותים ברמה גבוהה: תוספות בתחום החינוך, התרבות והשירותים המקומיים. התוצאה תהיה חתונבות הקיטוב החברתי בין חילונים לחדרים. כיסוי הגירושנות של תסתת-עירייה חרדית יבוא לא מבטו של הציבור החילוני בירושלים אלא מוקפת הציבור, ככלומר מקרים של כל אזרח ישראל.

עיריית הגג בשיתוף עם תסתת-עיריות תפעל עד כמה שאפשר להקצת מקומות דיור ומוסדות ציבור בתוך האזורי של כל קבוצה, בצפון העיר לחדרים ובדרום העיר לחילונים (ובძירה לערבים). בכך יהיה מושם מטען גושנקא לחילקה ההלכתית ומתהווה בעיר בין דרום חילוני לצפון חרדי. הבנייה לחדרים ולחילונים תהיה בחילקה בתחוםי תסתת-עירייה שבה מתגוררת הקבוצה, והוא תenthal באמצעות הרישה ובינוי מחדש באזוריים דילילים יחסית. בוסף יפותחו אורי מנורים ונדרים בסמוך לטירותיה של כל קבוצה. בשל מסים יהיה צורך לתגיע להסכם באשר לסתוטוס קו דמוגרפיה מקובל על הקבוצות השונות, אגב פיצוי מתאים לקבוצות אוכלוסייה מוקפות.

הנהוגת שלטון מרכזי ישיר

התהליכי הדמוגרפיים שיוליכו להגמונייה חרדית (ראיה תסריט ראשוני), ושלא יאפשרו לאוכלוסייה חילונית להיות את חייה באופן מפיע (ראיה תסריט שני), يولיכו לתסיסה חברותית בקרבתה. החילונים יחושו מופלים לרעה, מञצלים ומשלמים מסים בלי תחשבות נאותה בנסיבותיהם) וധווים מבחינה פוליטית. בד יורע מצחה הכלכלי של העיר בשל יציאתו של השכבות המבוססות ובעשל יציאתם של עסקים הקשורים באוכלוסייה חילונית המשבר הכלכלי שעמיד לפיקוד את העיר, הייצאה המטיבית של חילונים והתשיסת הנobarת בעיר ייאלצו את השלטון המרכזי להтурב במעשה עירייה הנשלטת על ידי האוכלוסייה חרדית, להוציא תחומיים רחבים של קבלת החלטות מיידי העירייה ולנהל בסומו של דבר את העיר באופן ישיר.

איות ראשונות לצורך בהתערבות של השלטון המרכזי במעשה בעירייה שבכנותויה חרדיות התגלה בפיוזר עיריות בני ברק ובהקמת עוזה קראוה תחתית. גורמים אובייקטיביים נוספים המגבירים את הצורך בתערובת הממשלה בעיר הם מצב השירותים הירוד במרקם העיר והימצאותו של שכונת מצוקה נדולות במערב העיר. למעשה פועלות הממשלה והטוכנות מאז 1978 גורם מרכזיז בשיפור המצב בשכונות המצוקה. הרובע היהודי מנותל על ידי חברת בת של משרד השיכון - החברה לשיקום הרובע היהודי - שליעריה אין בה דרישת رجال. אתרים מרכזיז, כמו אתר מטילא או כפר דוד, מנותלים על ידי חברות ממשלתיות שהשעות הרשות המקומית בהם היא שולית.

בתנאים אלה אין זהמן חignum שיקומו חברות ממשלתיות נוספות שייעסקו בתחומיים רחבים של החיים העירוניים תוך ניטול העירייה. הקמת חברות תנומך מונעים כלכליים: טיפוח מזרחה העיר, פיתוח שכונות ותיקות, יצור מקומות תעסוקה ופיתוח התעשייה. בראש החברות יעדמו אנשי מינהל שימוש השלטון המרכזי, כפי שנרגע עתה בחברות עירוניות ממשלתיות, ומידת ההתערבות של הפוליטיקאים העירוניים במעשה תהיה שולית.

כל שהסתיטה בעיר תלך ותגבר תחפוך אפשרות זו ליותר ויותר מושכת בעבר חלקים ביצירוח החילוני ובמשרכת הפוליטית הארץ. ירושלים כבר ידעה תקופה של ממש ישירה. בתקופת המהומות שקדמו להקמת המדינה, בין השנים 1940-1945, הנהיגו הבריטים בעיר שלטון ישיר לאחר שפיזרו את העירייה. מודל דומה הונגן בבלפסט ובירם אחרות בצפון אירלנד לאחר המלחמות של האוכלוסייה הקטולית והחפנות של התנועות לזכויות האזרח בשנת 1972 ננדקיפו מצד הרוב הפרוטסטנטי. בעקבות ההתרסה והטאה של האוכלוסייה הקתולית בצפון אירלנד בוטל הפרלמנט של חבל הארץ זה. העילה הייתה הפיכת הרוב הפרוטסטנטי לדיקטורה של הרוב. חלק גדול מהסמכויות של עיריית בלפסט ונס של ערים אחרות נלקח והועבר לוועדות ביורוקרטיות ממוננות. ועדות אלה פועלות עד היום בתהום הדיור, הบรיאות והתכנון, הן חופשיות מלחיצים פוליטיים ומעניות שירות שווה למגזרים השונים באוכלוסיית העיר. התערבות זו נועדה לתקן את מחדלה של דמוקרטיה מעותה שאינה מכבדת את זכויות המיעוט, והיא עשויה להתרחש גם בירושלים אם י קופחו בעיר זכויות המיעוט החילוני על ידי הרוב חרדי.

шибה של החילוניים לשלוון לתקופה קצרה

تفسיר זה מושתת על התנצלה בעבר של טדי קולק למשוך למבחןו את תושבי שכונות המצוקה ואת תושבי שכונות היוקרה אחת. מימוש אפשרות זו כרוץ בעיליה של מנהיגות פוליטית שתחייב מקובלות על שכבות רחובות ביצירוח הירושלמי, מנהיגות זו תציג על הביפויות הפוליטית המאפיינת את המצב הקיים, תראה עד כמה אין הוא תואם את יחסיו הכוונות האלקטוריאליס. בעיר בין חרדים לא-חרדים, תסביר כיצד נוצר המצב ותציג חלופה מושכת לציבור הלא-חרדי. באופן זה

יהיה אפשר להחזיר בטוחה הקצר את העירייה לידי הרוב הלא-חרדי ולהקstein את הניכור ההולך וمتפתח בין החבורים חילוניים לבין המשל העירוני. בחברה שבנה אנשי ביטחון וביעיקר קצינים בכירים נהנים מהשכרה הרבה, אין להוציא מכך אפשרות גנום של מועד לראשות העיר מקרוב הקזונה הבכירה. המועד יוכל לכל מאחוריו את ציבור התומכים חילוניים מהימן ומתחמאל ולשנות את אופי המשטר הפוליטי בעיר.

התפתחות זו עתידה להחזיר את החילוניים לשולטן ולאפשר להם להיערך לקראות השינויים בפוליטיקה העירונית הצפויים בעתיד. מוגמת זו עשויית להחילש את מגמת העזיבה של העיר של הציבור החילוני המבוסס ולבוכב את התהילcis המפורטים בתסריט הראשון. אולם אורך הזמן של תסריט זה הוא קצר. הגידול הדמוגרפי המהיר של האוכלוסייה החרדית עתיד להחזיר בטוחה הארוך יותר את התסריט הראשון של הששלות החרדים על העיר ועל העירייה.

אפשרות תאורטית נוספת למימוש תסריט זה היא צירוף ערבי ירושלים למשחק הפוליטי. מבחינה תאורטית היו יכולם ערבי מזרחה להיות גורם הפועל בניגוד להשפעת החרדים. אולם מסיבות לאומיות נמנעו ערבים במזרח ירושלים בעקבות ליטול חלק בבחירה העירונית. ברמה הסימבלית השתתפות בבחירה נתפסה על ידי ערבי ירושלים כמתן אישור וכ传达מה עם סיפוח מזרחה העיר ולכך רובם התנגדו. רק מיעוט מקרב בעלי זכות הבחירה בקרב ערבי מזרחה השתנה בבחירה חמונייציפיות השונות. בבחירה האחרון של 1993 הגיע שיעורם ל-9.7 אחוזים בלבד, רובם הצבעו עבור קולק. קשה להניח כי עמדת הערבים במזרח ירושלים השתנה אם לא יהולו שינויים מוחשיים במערכת הייחסים בין יהודים לערבים בעיר.

הגמוניה חילונית ארוכת מועד

הגידול הדמוגרפי וההתפשטות הגאנוגרפיה של האוכלוסייה החרדית עתידיים להיעצר, כפי שטען חוקר החברה החרדית, מנחם פרידמן, בשל מצבו במשאבים (פרידמן, 1991). עם המשך גידול האוכלוסייה החרדית ומוסדותיה יילך ויגדל הנטול התקציבי על קופת השלטון המרכזי והמוקומי. بد בבד יגבירו התסכול והתרעומת בקרב האוכלוסייה החילונית, המממתת תלך גדול ממחירותים המוענקים לאוכלוסייה החרדית. חילונים יטענו כי לא זו בלבד שהם ממונעים את השירותים המוענקים לאוכלוסייה החרדית, אלא הם גם הנפוגים העיקריים מגידולה. במיוחדitolינו צורים חילוניים שיתקשו למצוא דירה בעיר ומשפחות ותיקות שייאלצו לחעדוק את מקום מגוריון בשל חדרות האוכלוסייה החרדית לשכונותיהן. המערכת הכלכלית והתרבותות החברתית يولיכו לחצים כבדים על מערכת הפלוטית להפסיק לממן את השירותים הנחוצים לאוכלוסייה החרדית.

החרדים יפעלו להגנו על השירותים ועל החקצבות שהשינו על ידי הגדרת מעורבותם במערכות הפוליטית הארץ-ישראלית והמקומית. ביטוי למעורבות הפוליטית-הגוברת של החרדים ניתן בבחורות לעיריות וירושלים בשנת 1993 ובבחורות הכלליות לכנסת ה-14 בשנת 1996. שני המקרים נרשמו שיורי שיא של הצבעה, ובשני המקרים היה התמrix הכלכלי גורם חשוב להשתתפות העדה.

המאבק התרבותי עתיד להשתקל במאבק פוליטי על שליטה במשאבים כלכליים. במאbak זה יקימו החילוניים בסיווגם של דתיים-מודרניים ומסורתיים, שלא יהיו מעוניינים לראות את העיר עברת לידי החרדים, מפלגה מוניציפלית שתשלוט ברשות ותאזרן את אופן הקצתה המשאבים למגורי האוכלוסייה השונות. החרדים יגלו כי אינם יכולים להמשיך ולקיים את מוסדותיהם תוך הסתמכות על הקופה הציבורית וייאלצו לחפש מקורות אחרים. התוצאה החברתית תtabטא בלחץ כבד על החברה החרדית לתקין את חברות הלומדים ולקיים בה רק את התלמידים המודרניים, יותר ייאלצו לדאוג לפנסותם. מכיוון שהביקוש לשירותים דתיים מוגבל בהיקפו יצטרך חלק גדול והולך של האוכלוסייה החרדית להסתגל למערכת הכלכלית והחברתית המודרנית, ככלمر לרכוש השכלה כללית, ללמידה מקצועית טכנולוגיים, למצוא תעסוקה בשוק העבודה הכלכלי ולקיים מגע יומיומי עם עובדים ועם ציבור (גברים ונשים) לא-חרדי.

החשיפה למערכות השכלה ותעסוקה מודרניות והגע עם ציבור לא-חרדי יחייב את מי שלא נקלטו בחברת הלומדים להסתגל לאורחות חיים חדשים ולאמץ נורמות ועריכים מודרניים. אבל אלה אין משום חריגה מתחומי הדת, אולם טבונות בהם אפשרויות שנחסמו על ידי החיים בטוח ועל ידי החברה הכתו-נזירית של חברה הלומדים. חלק מהמשתפים בחברה החדשה עתיד לשנות את אורחות חייו, לסגת עריכים ונורמות חדשים, לצמצם את שיורי הילודה ולהתקרב לחברת המודרנית החילונית. בעקבות תהליכיים אלה עתיד להתרחש משבר חברתי-תרבותי בחברה החרדית בדומה למשבר שפקד את הקהילה היהודית בתקופת ההשכלה, שעה שצעירים רבים נסחפו מפוקדי התרבות המסורתי אל מוקדי התרבות החדשה והמודרנית שמחוץ להם. השאלה היא מתי ותחולל תהליך המודרניזציה בקרב האוכלוסייה החרדית. בתסritis והנחהה היא כי התהליך יתחולל לפני שירושלים תהפוך שינוי תרבותי ממשמעותי.

האוכלוסייה החילונית בירושלים עשויה לנDSL לא רק בשל התמורות שיתחוללו בקרב האוכלוסייה החרדית, אלא גם בשל פעילות פוליטית של הממשלה. על מנת להזק את הנקודות הדמוגרפיות של החילונים בעיר שעווה הממשלה להחליט על הרחבת גבולות ירושלים לעבר יישובים פרברים המסתפקים סביבה. הצעה מעין זו כבר ח

כבר ח

ברחבה על ידי ועדת גבולות שדונה בהרחבת גבולות העיר והצעה לספר אליה את מברשת ירושלים, אולם שר הפנים באותה תקופה, אריה דרעי משייס, לא אישך חלק זה בהצעת הוועדה. ייתכן שר פנים חדש בעל השקפה שונה ימליץ על סיפור חלק מהפרברים לירושלים. עם זאת נראה כי האוכלוסייה החילונית שיצאה ממהעיר כדי לשפר את איכות חייה לא תשלים ללא התנגדות עם החזרתה ההפוכה לירושלים.

חיה תערער על החלטתה בדרכים פוליטיות ומשפטיות, וככל שמשקלה הדמוגרפי יהיה רב יותר יהיה תמצא אוזן קשבת אצל פוליטיקאים החוששים מ Abedן תמיכת פוליטיות.

המשבר התרבותי-דמוגרפי אצל החדרדים וצوروֹף הפרברים החלוניים לירושלים ישנו את האיזון הדמוגרפי בין חילוניים לחדרים בעיר ואפשרו לחילוניים לבחר בראש עיר חילוני ולהקים מעצמה שורבה תילונית. על מנת לשמור על הרוב החלוני בירושלים יפעלו החלוניים לצורכי דו-קיום המבוסס על שמירת הזכות הקבוצתית של כל אחת מהאוכלוסיות בעיר. בדומה לחדרים המקפידים על שמירת ערכי התרבות שלהם בתהומי הטירותיים שהם חיים בהן, ישאפו החלוניים לשומר את ערכיהם ולהתנהג לפי תפיסת עולםם באזוריים בהם גרים בהם. החלוניים יטענו כי בשם שהם מכבדים את זכויות החדרדים והדרתיים לבנות לעצם אזורים נפרדים ולקיים באופן מפיע את אורח חייהם, כך יש פקום לבנייה נפרדת החלוניים וליצירת אזורים שיוכלוקיימים בהם את אורח חייהם כרצונם. עוד יטענו החלוניים כי בשם שהם מכבדים את זכויות החדרדים ונמנעים בדרך כלל מנסעה בשכנת, מפתחת רדיו בפרהסיה ומהתנחות שאינה תואמת את הנורמות המקובלות בשכונה החדרית, כך על החדרדים לכבד את זכויותיהם ולא לעזר בעדים מלקים את אורח חייהם באזוריים שבהם הם חיים.

החלוניים יטענו כי מידת הצדקה גורסת שם שמקיימים החדרדים במקומות מגורייהם איתם יכול להישלל מהאוכלוסייה הרהילונית. על פי העיקרונות האמי האומר, כי מה ששטעא עליו (פגיעה בזכויות של הקבוצה החדרית) אל תעשה לאחריות (לקבוצה החלונית), ועל פי התקדים החדרי יטענו החלוניים כי יש להם זכות מלאה לקיים את אורח חייהם בלי עימותים וכפיה. אחד הביטויים לניחול אורח חיים חילוני באזוריים נפרדים ומהו התארגנות התושבים החלוניים בעמותות לצורך אספקת דירות. המודל המנחה יהיה זה של עמותות הבנייה לחדרדים והמודל של חברת משabbת הבונה דירות המיעדות אך ורק לציבור הדתי, כך לדוגמה במודעה שהתפרסמה במקומו "יכל העיר" כתבת החברה:

בSID תשעה קבין של יופי קיבלה ירושלים, ארבעה לךחה משabbת. בלב ירושלים, ליד ירושלים ומסביב לירושלים - בכל המקומות האיכוטיים בונה חברת משabbת בשבליכם, הציבור הדתי, את הבית שתמיד רציתם להיות בו ואת השכונה הדתית עם חי הקהילה והשכנות הטובה שתמיד חיפשתם ("יכל העיר", 15.3.1996).

עד לפועלן החלוניים בתחום הדיוור היו יהודנים וחדרדים הקבוצות היחידות שהתרו לעצמן לפרש דירות המיעודות לציבור אחד בלבד. עם אימוץ הגישה האומרת כי מה שמצוור לדתיים ולחדרדים אי-אפשר לאסור על החלוניים ותჩילו חברות בנייה ועמותות בנייה לבנות ולמכור דירות המיעודות "בשבילכם", הציבור החלוני, ובהן השכונה החלונית עם חי הקהילה והשכנות הטובה שתמיד חיפשתם" (מודעה אפשרית ב"יכל העיר" בשנת 2000). השכונות החלוניתות יונחו

לפי תקנון זכלים המקובלים על חילוניים בדיקן כשם שמתארגנים ופעלים חרדים ודתיים-לאומיים.

התסրיט של תגוננות חילונית יתבטא על כן בהשגת רוב חילוני בעיר, בתיהום ובחפרזה, וכל קהילה ותיה חופשית לקיים את אורח חייה כרצונה בתחוםיה הגאוגרפיים. בדרך זו של תיחום והפרדה בין שתי האוכלוסיות, אגב הגוננות חילונית, יישת מאטץ למטע הפרט הסטטוטס קוו הדמוגרפיה בעיר. כדי למנוע זאת ווקזו לשתי הקבוצות קורקעות לבנייה מחוץ לעיר. האוכלוסייה החילונית תתנדן להעדרת של החדרים בהקצות קרקע ובהנברת הנוחות של החדרים בעיר על חשבון האוכלוסייה החילונית.アイテות למונמה זו ניתן במאנק על עמק הארוזים. על הפרק עומדת נושא שמירת השיטה הירוק, אלם מתחורי "hirukim" שעמידים גם אלה השואפים להגביל את התפשטות האזרחים החדרים. בשכונות אחרות בירושלים, כמו קריית יובל, אין בוחלים במילימ, ובבעל הטורים המקוריים בותחים במפורש נגד הקמת שכונה לחדרים.

התנגידויות החילוניות להפרת הסטטוטס קוו הדמוגרפיה בין חילוניים לחדרים בעיר ימצאו אוזן קשבת אצל ראש עיר שרוב בוחרו הם חילוניים, ובעקבותיהם תופינה הבנייה לחדרים אל קריות חדרים שמחוץ לעיר. ואכן בשנים האחרונות החלו החדרים, כמו החילוניים, לצאת לישובים מחוץ לעיר: גבעת זאב, בית שימוש וקריית ספר והיישוב החדש ביותר עילית. במקומות ראייה פנים עירונית החלה להתפתח ראייה פרברית שנייה וזהו הכרח במונרים בעיר עצמה. כך למשל מפרסמים זוממים את היישוב קריית ספר: "קריית ספר במרכז הארץ - בחירת מקום של העיר נעה מתיוודה במרכז הארץ, על אם הדרך בין בני ברק לירושלים". ובפרשום אחר תוארה העיר כך: "קווי האוטובוסים הסדריים של אגד מירושלים ומבני ברק מלמדים כי קריית ספר היא בעת ובעונה אחת, ולא כל סתייה פנימית, פרבר מערכי של ירושלים או רובע מזרחי של בני ברק". האם פתרון של פרבר יתקבל על ידי המותכנים, המשכנים והמשתכנים, כתחליף לפתרון הפנים עירוני האס בדרך זו יהווה אפשרות לצמצם עימותים ולשמר על צבונת של ירושלים: ימים יגידו.

לקראת אמנה בין חילוניים לחדרים

התס्रיטים שהותוו נעדו לשמש בראש ובראשונה כליל לימוד ולסייע בידי הציבור ובידי קבועי מדיניות לקבל החלטות הונגרות לצבונת התרבות של ירושלים בעתיד. לבן אין לראות בהם תחזית, אלא מכשיר שנועד לחכיב על תהליכי, גורמים ומשתנים קרייטיים שיש לתת עליהם את הדעת במהלך הדיוון וגיבוש החשיבה על עיצוב דמותה של העיר. הויכוח אודות התרבות, הרכבתם והחלפתם בתס्रיטים אחרים רצויים ומתבקשים. הויכוח והtrsיטים האחרים שיובאו בעקבותיו יעודדו

חשיבות ארכות הטווח באשר לדמותה של העיר על רקע היחסים בין חילוניים לחודים, וזה המטרה המרכזית של חיבור זה.

הצגתו של מספר תסרים יכולים למנוע חשיבה חד-ממדית ודרמייניסטית החורצת מראש את גורלה של העיר. היא מאפשרת לציבור ולקובעי מדיניות להזהות מגנות, לבחון אופציות שונות ולאטור נקודות מפתח לפועלם ולהתעוררונות על מנת להאייך תהליכיים או לשנותם. בכך זו יש לעסוק למשל בתסרים של הגמוניה חרדיות. בין אם יוחלט להאייך את התהילה ובין אם יוחלט לעצרו, מספק התסריט מספר מנפחים שבאמצעותם יהיה אפשר להשען על חתפותה העיר ועל דמותה.

תקדים של הציבור, של קובעי המדיניות ושל המתכננים הוא להתמודד עם המגמות המסתמן, גם אם הדבר כרוך בשחיה נגד הזורם, ולפתח דיוון ציבורי ותוכניות אסטרטגיות אוזנת טווח העסקיים ביחסים שבין חילוניים לחודים בעיר וב להשפעת יחסים אלה על דמותה של העיר.

דיוון ציבורי וחשיבה אסטרטגית שהציבור משתתף בהם השתתפות פעילה ומוסדרת, אינם מתקיים בירושלים (בשם שאין מתקיימים דיוון ציבורי פתוח וחשיבה אסטרטגית בנושאים קרייטיים אחרים, כמו עתיד היחסים בין יהודים לערבים בעיר והמאבק בין פיתוח לשמריה על איזות החיים והסבירה). בהעדר דיוון ציבורי וחשיבה אסטרטגית ובהעדר התערבות במורחבי הציבור, ייטה מאוזן הכוח לטובה האוכלוסייה החרדית.

אם לא תהיה התארגנות ציבורית ופעילה מוסדית לשימירת אופיה המגנו של העיר עתיד להתגשם התסריט של הגמוניה חרדיות בירושלים. ככלומר, מכוח התהליכיים הדמוגרפיים עתידה ירושלים לשנות את דמותה ולהפוך לעיר שיש בה רוב חרדי בעל השפעה מכרעת בינויו הערים האוכלוסייה החילונית תיטוש את העיר, כלכלת העיר תיפגע וכתוכאה מכך תיפגע רמת החיים ואיזות החיים בעיר ובמהמשך תיפגע גם האוכלוסייה החרדית. מבחינה פוליטית-תרבותית ייגרם נזק למעמדה הלאומי והבינלאומי של ירושלים כבירת ישראל.

התסריט הקטיבי של משבב תרבותי בחברה החרדית אمنם עשוי להתmesh, אולם לא ניתן לצפות את מועדו. עמדות הכוח שכביר השיגו החרדים יאפשרו להם לדחות את המשבר למשך תקופה ארוכה, שבמהלכה תהיה ירושלים לעיר חרדית.

כדי למנוע התפתחות לא רצiosa כזו יש לפתח אסטרטגיה מקיפה שתבטיח את קיום הפלורליזם התרבותי בירושלים. אסטרטגיה זו צריכה להעמיד במרכזה לא רק את נושא הזכויות הקבוצתיות וזכויות הפרט, אלא גם את אופי העיר וזהותה מבחינה דמוגרפית, חברתית ותרבותית. לשם כך יידرسו שני הצדדים לעשות ויתוריהם מסויימים, להגיע לשירות ולגבש אמנה חברותית שתבטיח לא רק את זכויות שני הציבורים בעיר אלא גם את מעמדה של העיר כמרכז משותף לתרבויות שונות.

האמנה תעסוק במבנה הגאוגרפי-תרבותי של העיר (הפריסה הגאוגרפית של בני הקבוצות השונות, קצב הנידול ותחומי השתרעות עתידיים), ארגון הפלוטו של

המרחב (אופי נוהל העיר ומידת הריכוז והbiezor של המערכת העירונית), ביחסים החברתיים בין הקבוצות (אופי הדיאלוג בין הקבוצות ומערכות הנורמות והערכות שליהם הוא יושטט) ובאיוון שבין טובת הקבוצה לבין ראייה כוללת שטובת העיר במרקזה. לצד האמונה יוקם מוסד בורות, ובו נציגים של שני הצדדים שידועו בנסיבות שונים במהלך ויגיעו לפשרות ולהסתכם.

אחד הנושאים העיקריים בחלוקת הוא החלוקה המרחבית של האוכלוסייה. בתחום זה אין סימטריה ביחסים בין שתי הקבוצות. הצדדים יכולים לרכוש דירות בכל מקום, לעבור ולהתגורר בכל שכונה ולקיים בה את אורח חיים מבלי שיוציאו צדירותם. לעומת זאת, מגבלת בחירות המגורים באופן מוצהר לציבור הדתי לרכוש דירה באמצעות חדי או בשיכון או בשכונה הנבנית באופן מוצהר לציבור הדתי והחרדי לא יוכל לקיים באופן חופשי את אורח חיים. אך יש לנו נושא זה באמנה ולפעול בrama הציבורית לתיקון חוסר הסימטריה. האמונה תציע דרך ניהול משותף של העיר תוך הפרדה במגורים. לא תהוו כל קיקה או תקנה פורמלית בנושא, וח הפרדה תהיה בגדר נורמה חברתית הפומלצת לבני שתי הקבוצות.

השיטוף ברמה העירונית-מנציפלית יתבטא בקיומה של עירייה אחת המשרתת את כלל תושבייה. אולם בנושאים חברתיים-תרבותיים תנחל כל קבוצה את חייה באורח אוטונומי. מודל מעין זה פותח בבריסל על מנת לפתור את החיכוך בין דוברי הפלמית לדוברי הצרפתית. במודל של בריסל מטפלים בני שתי הקבוצות בנושאים כלליים כמו תשתיות ופיתוח ומתקנים לשתי ועדות לצורך טיפול בנושאים חברתיים. הקמת האגף לחץ חרדי והאגן לתרבות תורנית הם ראשיתו של פיצול דומה בתוך עיריית ירושלים.

על מנת לאפשר לכל קבוצה לחיות באופן חופשי בתחום התרבותי מוצע להקים מינחים שכונתיים ברובע העיר השונים שיאפשרו לכל קבוצה לנחל את חייה באופן אוטונומי ברמה המקומית. במקומות שבהם חילוניים וחרדים מתגוררים בסמיכות, כמו בשכונות רמות, יש להקים מינח נפרד לכל קבוצה.

האמנה יכולה לסייע בהסדרת יחסיים בין שתי הקבוצות, אך היא לשuszמה לא תוכל לשנות את מגמות העזיבה של האוכלוסייה החילונית. כפי שהראהו חושן ומחסור (1991), האוכלוסייה החילונית נוטה לעזוב בעיקר בשל העדר פתרונות דיור ומחסור במקורות תעסוקה בירושלים. אך יש צורך בנקודות יזומות בתחום הדיור והכלכלה. בתחום הדיור מוטל על הממשלה לבנות דירות במחיר סביר לציבור החילוני ובמיוחד לצעירים החילוניים. יש להזמיע מהפשתת קריקעות מסיבות הדיור במושבים ובשטחים היוצרים שטשביב לירושלים, מכיוון שהפרשה זו תעודד יציאה של משפחות חילונית המעוניינות בבית בברבר. במקרים מסוימת מסובית של קריקעות מוצע להקצות קריקעות בצורה מבקורת לבני שתי הקבוצות, ובכך לשמר על האיזון הדמוגרפי בתוך העיר. בתחום הכלכלי על הממשלה ועל הרשות המקומית לפחות ליצור מקורות תעסוקה נוספים בעיר שירתקו את האוכלוסייה החילונית אליה.

הממשלה או עיריית ירושלים לא יאמצו מדיניות זויר ותעסוקה התומכת הציבור החילוני בעיר ללא התארוגנות פוליטית מצד החלוניים. עליהם להתעורר מתרומותם הפלטניות, להתרגנן וליצור מוקד כוח שבאמצעותו יוכל להשיג את תביעותיהם בירושלים. העובדה שראש העיר הוא חילוני און בה די, כיון שההתנהנותו מושפעת משיקולים אלקטורליים וקואליציוניים. על הציבור החילוני בעיר להתרגנן לקרהת הבחרות המוניציפלית הבאה במפלגה מוניציפלית בראשות אישיות בריזמתית, כמו טדי קולק בעבר. והמפלגה תיזכר את האינטלקטים שלו ותקדם את זכויותיו אגב הידברות עם הציבור החזרי. מפלגה זו תתמקד במושאים מוניציפליים ועירוניים ולא תעסוק במושאים מדיניים שבהם חלוקות מפלגות השמאלי והימני.

הצעות אלה הן מצע ראשוני למדיוניות ארוכת טווח באשר לדמותה התרבותית והפוליטית של ירושלים בעתיד. לציבור התושבים בעיר תפקיד מרכזיו ביומה ובקיים דיוון ציבורי בעtid העיר ובהשתתפות בפיתוח תכנית אסטרטגית הנוגעת לדמותה. במיוחד חשובה ההשתתפות של הציבור החילוני בירושלים, זאת מכיוון שבמסגרת מazon הכוחות הקיימים כולם בעירייה ירושלים ובממשלה ישראלי אין יכול נאות לאינטלקטים ולצרכים של ציבור זה.

ביבליוגרפיה

- "הארץ", עיתון יומי, תאריכים שונים.
חוון, מ' זכתי, יי (1991), **היבט על ההגירה אל ירושלים וממנה**. ירושלים : מכון
ירושלים לחקר ישראל.
"כל העיר", מוקומון, 15.3.1996.
מכון ירושלים לחקר ישראל ועיריות ירושלים (1996), **שנתון סטטיסטי לירושלים**
מס' 13.
עיריות ירושלים (1995), סקר מנהלי, הוצאה עיריית ירושלים.
פרידמן, מי (1991), **חברה החרדית - מקורות, מגמות ותהליכי**. ירושלים : מכון
ירושלים לחקר ישראל.
שלחוב, יי (1988), "תמורות במרחב הדתי-חרדי" אצל יי פראור וא' אחימאיר
(עורכים). **عشורים שנה בירושלים**. משרד הביטוחן - ההוצאה לאור ומכון ירושלים
למחקר ישראל, עמ' 82-94.
שלחוב, יי (1991), **עירה בכרך: אוגרפיה של התבדלות והשלמה**, ירושלים : מכון
ירושלים לחקר ישראל.